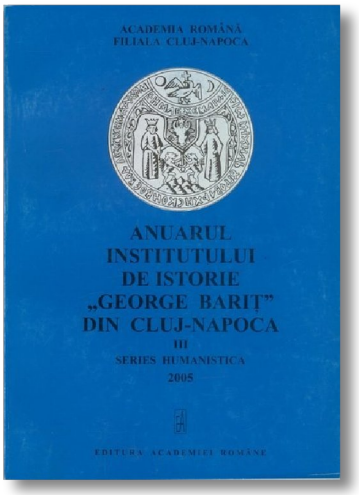

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Mita ca fenomen monetar negativ

Vasile Marian

How to cite this article:
Marian, Vasile (2005) *Mita ca fenomen monetar negativ*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 3, pp. 297–332. DOI: 10.5281/zenodo.22965607

© 2005: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

MITA
CA FENOMEN MONETAR NEGATIV[1]

Vasile Marian

Institutul de Istorie „George Barițˮ din Cluj-Napoca

De mult se ştie că „Banii înduplecă şi pe zeiˮ[2], darămite pe omul de rând, care, fără ei (bani), „Este ocolit ca un ciumat şi e considerat ca o povară a pământuluiˮ[3]. Aceasta este *moralitatea* oricărei colectivități umane în care locul la ceea ce-i *bine* îl ia ceea ce-i mai *bun*, iar o confirmare a existenței unei asemenea moralități în întreaga lume contemporană este şi faptul că în fiecare an se dă şpagă cca 1.000 de miliarde de dolari, inclusiv de către companii din țări foarte bogate, precum SUA, Japonia, Anglia, Suedia![4]

1. CONSIDERAȚII GENERALE

În lumea în care trăim, fiecare dintre noi are nevoie de bani şi de alte bunuri, pe care le poate dobândi în mod *cinstit* sau *necinstit*, iar o formă a necinstei este şi *mita*, cu diverse interpretări în timp şi spațiu[5], precum cele de *bacşiş*, *ciubuc, plocon, şpagă*, *şperț* etc.

---

[1] Prezentul studiu este o formă dezvoltată a capitolului 7 (*Mita*) din lucrarea: Vasile Marian, *Fenomene monetare negative*, Edit. „Argonautˮ, Cluj-Napoca, 2005, p. 155–164.

[2] *** *Cugetări greceşti*, Edit. „Albatrosˮ, Bucureşti, 1981, p. 43.

[3] *** *Miere şi fiere*, Edit. „Albatrosˮ, Bucureşti, 1982, p. 21.

[4] „Daniel Kaufmann, directorul Institutului Băncii Mondiale pentru Guvernanță, a anunțat recent că instituția pe care o reprezintă estimează că în fiecare an se dă şpagă 1.000 de miliarde de dolariˮ (Cristian Ioniță, *Şpaga mondială: 1.000 de miliarde $*, „Jurnalul naționalˮ nr. 3346 din 15 mai 2004, p. 25).

[5] Ex.: **Bribe** [braib] – „a price, reward, gift, or favor bestowed or promised with a view to pervert the judgement or corrupt the conduct esp. of a person in a position of trust (as a public official)ˮ (Merriam-Webster, *Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridget*, Könemann Verlagsgesellschaft MBH, Germany, 1993, p. 275); **Mită** – „Sumă de bani sau daruri primite de cineva sau oferite cuiva pentru a-i câştiga bunăvoința, (pentru a-l determina să-şi îndeplinească mai cu râvnă obligațiile de serviciu sau) să comită o încălcare a legalității, regulamentului, uzanței, în favoarea donatoruluiˮ (Academia Română – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosettiˮ, *Micul dicționar academic*, vol. III (I–Pr), Edit. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2003, p. 588).

An. Inst. de Ist. „G. Barițˮ din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. III, 2005, p. 297–332

Noțional, *mita* este un mijloc de comunicare relativ nou, introdus din limba slavă veche (mito) – după unii autori[6], mai întâi în limbajul juridic de către cei care conduc şi vor să respecte toți, până la proba contrară, anumite norme de conduită socială, adică de *legiuitor* şi *justiția* chemată să-i facă dreptatea acestuia.

Din limbajul juridic, *mita* a ajuns şi în limbajul cotidian, devenind un loc comun, menit a desemna o anumită formă de *corupție*, pe care destui oameni de rând o confundă şi astăzi cu alte forme de corupție, folosind pentru ea denumiri vechi şi/sau mai vulgare.

Or, *mita* nu se confundă, printre altele, cu *bacşiş*-ul[7], *ciubuc*-ul sau *plocon*-ul (decât parțial, în acest caz, aşa cum se va arăta în paragraful următor), în ciuda marii vechimi şi răspândiri a acestora şi la noi. În vreme ce, *bacşiş*-ul, bunăoară, este sinonim cu *ciubuc*-ul[8] şi reprezintă o sumă de bani pe care o dai cuiva din proprie inițiativă peste prețul bunului deja primit sau al serviciului de care ai beneficiat[9], *mita* este o sumă de bani sau de alte avantaje primite ori acceptate doar a fi primite de un *funcționar* (zice *legea*[10], dar de un *angajat*, mai bine-spus) de la altcineva decât de la angajator, ca răsplată pentru munca prestată, în scopul „de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri”[11].

Mita a ajuns să fie un *fenomen* mondial, iar ca *fenomen de masă* ea continuă să caracterizeze şi România, în ciuda a nenumărate îndemnuri la cinste şi a asprimii sancțiunilor aplicate în domeniu. Mărturii ale unui asemenea fenomen stau nenumăratele cazuri urmărite, anchetate şi judecate de organele care au competențe legale în combaterea lor, semnalate de presă şi/sau observate doar de fiecare dintre noi.

Preliminar arăt că orice *guvernare* nouă este o „sită” care *cerne* anumite fapte de *corupție*, printre care se numără şi faptele de *mită*, „sită” care la început *cerne* mai bine şi mai transparent, iar într-un asemenea context în primul semestru al

---

[6] Gh. D. Bistriceanu, C. G. Demetrescu, E. I, Macovei, *Lexicon de finanțe-credit, contabilitate şi informatică financiar-contabilă*, vol. I (*Finanțe şi credit*), Editura Didactică şi Pedagogică, București, 1981, p. 452).

[7] Ex.: „**ciubuc** s. m. – [...] 3. (fig.) bacşiş, şperț, mită; **şperț** s.n. – mită, ciubuc, bacşiş, rușfet” [*** *Dicționar de sinonime*, Gh. Bulgăr (sub. red.), București, Edit. Albatros, 1972, p. 97 şi 435].

[8] Ex.: „**ciubuc** [...] **3.** (Fam.) Câştig (mărunt) necinstit; bacşiş” (Ana Canarache, Vasile Breban, *Mic dicționar al limbii române*, București, Edit. Ştiințifică, 1974, p. 127); „BACŞIŞ (< tc.) s. n. Sumă de bani dată cuiva peste plata cuvenită, pentru un serviciu; ciubuc” (*** *Mic dicționar enciclopedic*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, București, 1978, p. 92).

[9] Nelu Ploieșteanu (marele lăutar): „Din şpăgi mi-am crescut cei cinci copii!” (Reportaj realizat de Simona Ecovoiu, „Jurnalul național”, nr. 3383 din 28 iunie 2004, p. 24).

[10] Prin *funcționar* se înțelege „orice persoană care exercită permanent sau temporar, cu orice titlu, indiferent cum a fost investită, o însărcinare de orice natură, retribuită sau nu, în serviciul unei unități” publice, „precum şi orice salariat care exercită o însărcinare în serviciul unei alte persoane juridice” (*** *Codul penal al României*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 65 din 16 aprilie 1997, art. 145 şi 147).

[11] *** *Codul penal al României*..., art. 254.

anului 2001 în *Ministerul de Interne* „s-au întocmit 3522 de lucrări penale şi dosare în care au fost cercetate un număr de 5057 de persoane pentru 8156 fapte de corupţie", dintre care „2188 au privit fapte de luare de mită" şi „3313 au privit fapte de dare de mită"; în aceeaşi perioadă, în *Ministerul Public* „au fost cercetate 3541 de persoane pentru săvârşirea" a 2724 de infracţiuni de corupţie, asimilate acesteia sau în legătură cu ea, dintre care „1075 de infracţiuni de luare de mită" şi „1056 de infracţiuni de dare de mită"; totodată, „instanţele de judecată au pronunţat hotărâri definitive de condamnare pentru săvârşirea unor infracţiuni de corupţie, faţă de 195 de persoane", dintre care „59 de persoane au fost condamnate pentru săvârşirea infracţiunii de luare de mită" şi „57 de persoane au fost condamnate pentru săvârşirea infracţiunii de dare de mită"[12].

Luarea şi dare de mită se face din varii motive, cum ar fi: a) o doză oarecare de inconştienţă a celui ce acordă şi/sau primeşte mită, pentru care nu mai are timp de reflecţie şi amintiri, datorită pragmatismului ei, a substituirii lui „acesta e just" cu „acesta e bun", a eticii cu moralitatea colectivităţii din care face parte; b) profitabilitatea mitei, fie pentru mituitor, fie pentru mituit, fie pentru ambii participanţi la mită[13]; c) tratamentul inadecvat aplicat angajatului de către angajator[14]; d) dezacordul dintre intensitatea cererii şi motivaţia ofertei de diferite produse şi servicii; e) interese străine unuia sau ambilor participanţi la un raport social de obţinere a unui bun sau a unui drept[15].

Ceea ce nu se prea ştie şi nici nu se prea spune este că *interesul* pentru mită este departe de a fi doar unul *personal*, al celui care, de pildă, vrea o soluţie mai rapidă şi/sau mai favorabilă lui într-un proces, şi al celui care poate da o asemenea soluţie, ci adeseori şi unul *organizaţional:* al unui serviciu secret care îşi racolează informatori şi trădători, al unui partid politic sau al unei religii în căutare de prozeliţi sau acaparare a unui alt partid ori religii, al justiţiei în căutare de martori şi mituitori ai celor pe care vrea să-i pedepsească, al unei societăţi comerciale care vrea s-o „înghită" pe alta ş.a.m.d.

---

[12] http://www.gov.ro/obiective/pganticoruptie/Anexa.pdf (23.08.2005).

[13] „Mita – spune un bun cunoscător al criminalităţii organizate – este considerată o investiţie foarte profitabilă şi eficientă" (Gheorghe Mocuţa, *Criminalitatea organizată şi spălarea banilor*, Edit. „Noul Orfeu", Bucureşti, 2004, p. 47).

[14] În foarte multe locuri de muncă s-a ajuns ca şeful să „te forţeze într-un fel sau altul să îi dai mită (orice este binevenit – bani, produse alimentare sub diverse forme, chiar mese festive cu diverse ocazii mai mult sau mai puţin «evidente») doar ca să nu îţi facă viaţa grea la servici (găseşte modalităţi), chiar dacă eşti corect, îţi vezi de treaba ta şi teoretic nu îţi poate reproşa nimic? (oricum dacă vrea va găsi ceva pe care să ţi-l reproşeze)" [http://www.weblog.ro/ssonia (24.08.05)].

[15] „Printre cauzele extinderii corupţiei în România se pot aminti: menţinerea unui important sector economic de stat; proliferarea birocraţiei; persistenţa unui statut incert al funcţionarului public; menţinerea unei structuri oligarhice a puterii politice; slaba dezvoltare a pieţelor; instabilitatea legislativă; numărul mare de reglementări. Cauzele sporirii corupţiei sunt, aşadar, de natură politică, dar şi economică, juridică şi legislativă" [Varujan Vosganian, *Doar piaţa distruge corupţia*, „Ziua", 8 ianuarie 2005, p. I (a suplimentului „Ziua economică", nr. 212 din 8–14 ianuarie 2005)].

Având în vedere numărul, amploarea şi persistenţa faptelor de mită în lume, mă întreb şi întreb cititorul dacă această *Mărie a Sa*, numită *Mită*, nu ar trebui să includă în sfera autorilor ei şi *persoane juridice*, nu numai funcţionari şi mituitori ai acestora, cărora *justiţia* le dă, dacă sunt prinşi sau denunţaţi, (diferiţi) ani de puşcărie şi alte sancţiuni?

În acest sens, acum şi aici mă gândesc la *sponsorizările urmate*, mai devreme sau mai târziu, *de diferite decizii preferenţiale* pentru sponsori sau unii oameni ai acestora (preşedinte, director, consiliu de administraţie ori ... vedem noi cine ... *merită*!)[16].

2. FORME DE MITĂ

Într-o lume a lui *care pe care*, scrupulul devine o povară pentru tot mai mulţi dintre noi, iar atunci unii calcă strâmb, subordonând ceea ce este corect şi drept succesului lor, în special financiar. Aceşti oportunişti pun interesul personal înaintea interesului social, oriunde s-ar afla în ierarhia socială, iar în sprijinul acestei constatări vin numeroase exemple[17], deşi un proverb spune că „pentru un car de oale este destul o bâtă".

2.1. COMISIONUL

Prin *comision*, în mod curent se înţelege o sumă de bani pe care cineva o plăteşte altcuiva, care i-a procurat sau transmis ceva de/la o terţă persoană. De regulă, *el* se acordă/percepe procentual din valoarea obiectului procurat/transmis, şi îmbracă fel şi fel de forme: comision de tranzacţie (cumpărare sau vânzare), comision de mediere (găsire a unui client, furnizor etc.), comision de transfer de bani (din buzunar în cont, din cont în buzunar şi dintr-un cont în alt cont, al tău sau al altcuiva), comision de administrare card, comision de evaluare a gajului, comision vamal etc.

---

[16] Cele întâmplate cu *Parmalat* îmi confirmă naivitatea că donaţia acesteia de 1,5 miliarde de euro(i) pentru programul ONU de combatere a foametei în lume a vizat numai spiritul ei umanitar, aşa cum nu cred nici în multe sponsorizări ale partidelor politice de la noi ca fiind altceva decât contribuţii la obţinerea unor contracte de refacere a Iugoslaviei, Irak-ului şi a ce va mai urma.

[17] Dintre cazurile mai recente, amintim: **a**) Sorin Beraru, care, în vara anului 2002, a oferit prin poliţişti-infractori unui procuror de la Curtea Supremă de Justiţie 600.000 dolari, în schimbul rezolvării tuturor problemelor penale pe care le avea, până atunci, în România (pentru privatizări frauduloase). (Vezi: Cătălin Budescu, *Escrocheria CU-CO vrea „dizolvarea"*, „Jurnalul naţional", nr. 3331 din 28 aprilie 2004, p. 25); **b**) Domocoş Reman, fost director general în Ministerul Agriculturii, reţinut de procurorii PNA în aprilie 2004, pentru o mită de 180.000 de dolari, încasată în perioada decembrie 2000–ianuarie 2001; **c**) comisarul-şef Gheorghe Bonteanu, şef-serviciu la Corpul de Control al MAI, a fost reţinut de PNA pentru că promitea slujbe la *Serviciul Special de Telecomunicaţii* şi la *Jandarmerie* în schimbul a 1.500 de dolari (Vezi „Adevărul", nr. 4451 din 23 octombrie 2004, p. 11).

De la nenumăratele comisioane acceptate în lumea afacerilor până la a oferi sau pretinde un comision şi pentru îndeplinirea, neîndeplinirea sau întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle de serviciu sau de a face un act contrar acestor îndatoriri nu-i decât un pas mic, simplu de făcut şi dificil de constatat de cei care nu sunt implicaţi în el.

Pentru a evita, pe cât posibil, consecinţele nedorite ale faptei lor, mituitul şi mituitorul îşi iau, de regulă, măsuri de precauţie. În funcţie de împrejurări, ei fie deduc mita sub forma unui astfel de comision din preţul (mai mare) pe care îl încasează donatorul de la cel în slujba căruia este mituitul, fie o vehiculează pe lângă preţul (mai mic) pe care îl achită donatorul către cel în slujba căruia este mituitul.

Uneori, lucrurile se mai încurcă.

La 21 noiembrie 2001, o societate comercială din Bihor a hotărât să vândă un spaţiu comercial *Agenţiei Judeţene de Ocupare a Forţei de Muncă* (AJOFM) Bihor. Directorul şi 2 directori adjuncţi ai acestei agenţii „au pretins, din suma ce avea să fie plătită cu titlu de preţ (de 8,4 miliarde de lei[18] – preciz.ns., VM), un comision de 2,7 miliarde de lei, renegociat la 2,2 miliarde de lei”[19]. Administratorul „societăţii vânzătoare a denunţat fapta”, lucru mai rar întâlnit, ca vânzătorul să facă aşa ceva, iar în final doi dintre inculpaţi (directorii adjuncţi) au fost condamnaţi pentru infracţiunea de *spălare de bani*, întrucât banii primiţi i-au schimbat în *euro*, pe care apoi fiecare i-a depus pe numele mamei sale. Aşadar, dacă nu merge cu *mita* o luăm cu *spălarea de bani*!

2.2. PLOCONUL

Ploconul este un *cadou* oferit pentru a obţine o favoare sau pentru că ţi s-a făcut deja o favoare (de a fi fost servit cu ceva sau cumva, de a fi invitat la o nuntă, la ziua cuiva etc., de a avea pe cineva ca autoritate sau ca oaspete etc.). În primul caz, *el* este *mită*, căreia îi conferă o expresie mai plăcută, o anumită deghizare; în al doilea caz, *el* este *fie* un *folos necuvenit* pentru cel care l-a primit „după ce a îndeplinit un act în virtutea funcţiei sale şi la care era obligat în temeiul acesteia”[20], *fie* un *dar*, o *donaţie* sau o *trataţie* pentru orice alt beneficiar al lui[21], obligat însă –

[18] Aici şi în restul studiului nostru este vorba de „lei vechi” (ROL). Pentru transformarea lor în „lei noi” (RON) se va folosi relaţia: 10.000 ROL = 1 RON.

[19] *** *Spălarea banilor. Elemente constitutive. Lege penală mai favorabilă* – Comentariu al I.C.C.J. la decizia sa nr. 1386 din 11 martie 2004, „Buletinul Casaţiei”, Trim. I, 2005, p. 12.

[20] Primirea de foloase necuvenite: „Primirea de către un funcţionar, direct sau indirect, de bani ori de alte foloase, după ce a îndeplinit un act în virtutea funcţiei sale şi la care era obligat în temeiul acesteia, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 5 ani” (*** *Codul penal al României*..., art. 256).

[21] Un asemenea *dar* consider a fi şi *bacşiş*-ul.

dacă este demnitar, magistrat, funcţionar public ori o anumită persoană de conducere şi/sau de control – să-l declare, atunci când depăşeşte o anumită valoare[22] şi îl primeşte de la o anumită persoană[23].

Ca mită*, ploconul* nu-i ocoleşte nici pe cei *sătui*.

Considerat a fi, cu 350.000 € câştig anual, cel mai bine plătit funcţionar din Germania, fostul preşedinte al Băncii Centrale din Germania (alias *Bundesbank*) – Ernst Weltke – a acceptat plata unei facturi de sejur cu familia sa, de cca 8.000 €, de către o bancă comercială (Dresdner Bank, filială a grupului de asigurări *Allianz*, în care-l întâlnim şi pe *Ţiriac*). Descoperit după mai bine de un an, în 2004, acuzatul s-a văzut nevoit să recunoască că a făcut o greşeală, să demisioneze şi să stea la dispoziţia Parchetului din Frankfurt.

Tot în Germania, la uzina de automobile *Volkswagen* a fost oferită *mită*, sub diferite forme (excursii, prostituate, cumpărături) „familiilor unor înalţi funcţionari şi şefilor consiliilor muncitoreşti din diferitele filiale ale uzinei de către departamentul" de personal (resurse umane), printr-un colaborator apropiat al şefului acestui departament. Şi, ca de obicei, cei implicaţi au negat acuzaţiile, dar şeful departamentului şi liderul sindicatului şi-au dat demisia[24].

Un director general al unei societăţi comerciale ploieştene (Florin Mihai) pretinde că i-a dat (în 2001) unui colonel SRI (Gheorghe Dumitrache) mai întâi 100 milioane lei pentru a-şi plăti o masă la restaurantul unde şi-a sărbătorit ziua de naştere cu un procuror (Gheorghe Muscalu) şi cu secretarul de stat de atunci în MAI (Zaharia Toma), iar apoi (mai multe?) sume cuprinse între 1000 şi 2000 de dolari. La începutul anului 2005, *el* face o plângere la ministrul Justiţiei (Monica Macovei) şi la şeful PNA (Ioan Amarie) în care îi acuză pe primii doi şi pe încă un procuror (Constantin Plăcintă) „de şantaj, luare de mită, divulgarea secretului profesional, favorizarea infractorului, abuz în serviciu şi trafic de influenţă"[25].

---

[22] Persoanele „care exercită o funcţie publică, indiferent de modul în care au fost învestite, în cadrul autorităţilor publice sau instituţiilor publice" şi cele „care exercită atribuţii de control, potrivit legii" au obligaţia să declare, într-un anumit număr de zile „de la primire, orice donaţie directă ori indirectă sau daruri manuale primite în legătură cu exercitarea funcţiilor sau atribuţiilor lor, cu excepţia celor care au o valoare simbolică" [Parlamentul României, *Lege* (nr. 78 din 8 mai 2000) *pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 219 din 18 mai 2000, art. 4).

[23] În anul 2005, în *Declaraţia de avere* s-au înscris: „Cadouri, servicii sau avantaje primite gratuit sau subvenţionate faţă de valoarea de piaţă, din partea unor persoane, organizaţii, societăţi comerciale, regii autonome, companii/societăţi naţionale sau instituţii publice româneşti sau străine, inclusiv burse, credite, garanţii, decontări de cheltuieli sau alte asemenea, a căror valoare individuală depăşeşte 300 Euro", exceptând „cadourile şi trataţiile uzuale primite din partea rudelor de gradul I şi II" (Guvernul României, *Ordonanţă de urgenţă* (nr. 14 din 3 martie 2005) *privind modificarea formularelor pentru declaraţia de avere şi pentru declaraţia de interese*, „M.Of. al României", Parte I, nr. 200 din 9 martie 2005, anexa 1 (*Declaraţia de avere*), pct. VI.

[24] Eva Galambos, *Scandal de corupţie la Volkswagen*, „Gândul" – online, nr 61 din 13 iulie 2005.

[25] Raluca Dan, *Procurorul Muscalu, acuzat că a luat şpagă*, „Evenimentul zilei" – online, 2 martie 2005.

Mita sub forma unui asemenea plocon, *gras*, este plină de risc. Pe acesta îl poți da cuiva care nu se ține de cuvânt şi atunci ai toate şansele să-l dai şi pe-al n-lea *plocon*, adică să-l repeți, fără a rezolva ceea ce ți-ai propus, decât eventual într-un târziu şi/sau cu *circ*, precum acela că unul îl trădează pe celălalt, ba că i s-a cerut mită, ba că i s-a dat mită, comportament specific în lumea interlopă.

Un membru în comitetul de conducere al organizației neguvernamentale de luptă împotriva corupției – *Transparency International* – „şi-a exprimat preocuparea față de influența politică pe care firmele o pot dobândi prin donații pentru campaniile electorale din SUA", lăsând să se înțeleagă că o asemenea influență ar sta şi la baza lipsei de „transparență din procesul acordării contractelor de reconstrucție a Irakului, evidențiind rolul companiei petroliere Halliburton, condusă de vicepreşedintele SUA, Dick Cheney, până în anul 2000. «În lista noastră avem, pe de o parte, lideri politici care au deturnat unul sau două miliarde de dolari în spațiul a câtorva ani, iar pe de altă parte, Halliburton a primit contracte de opt miliarde de dolari fără licitație»"[26].

3. INSTITUȚII ŞI DOMENII DE ACTIVITATE CUPRINSE DE MITĂ

Mita este prezentă atât în unele instituții ale statului, cât şi în anumite domenii de activitate socială conduse de sau prin asemenea instituții[27]. Potrivit unei cercetări privind *Climatul corupției în România*, realizată în anul 2004 de institutul german GfK (*Growth from Knowledge*): „În opinia românilor cel mai corupt domeniu este sănătatea. 35% percep acest sector ca fiind cel în care mita se întâlneşte cel mai mult, urmat de sistemul de justiție (25%), poliție (15%), administrație (12%), pe locul 6 situându-se educația (2%)"[28]. Fără a urma această ordine de importanță, adaug câteva exemple şi reflecții asupra mitei în câteva domenii cuprinse de aceasta[29], menite *a stimula* lărgirea şi consolidarea cunoaşterii ei ştiințifice şi *a spori* conştiința individuală şi comună a celor ce vor şi pot să o combată printr-un comportament adecvat cu semenii lui/lor din diferite structuri sociale.

3.1. PE AICI, NU SE TRECE ... ORICUM

Ca instituție a statului şi domeniu de activitate socială în care au mişunat şi mai mult ca sigur că încă mişună oameni mituiți şi mituibili se cuvine a aminti

[26] Cristina Cuncea, *Firmele occidentale încurajează corupția din statele în curs de dezvoltare*, „Adevărul", nr. 4272 din 27-28 martie 2004, p. 5.

[27] Într-un *Manual de şpagă*, lansat pe internet în luna august 2004, se indicau, la un moment dat, următoarele *industrii* ale şpăgii: armată, poliție, sănătate, justiție, învățământ, transporturi, biserică. [http://www.anchete.ro/ (21.11.2004)]

[28] http://www.nudaspaga.ro?m=CeVreaCampania&s=CeEsteNuDaSpaga (24.08.2005).

[29] În privința unor fapte de mită în asemenea domenii, a se vedea excelentele *Investigații jurnalistice asupra practicilor asociate corupției mici*, reunite într-un aşa-zis *Manual de şpagă* [http://www.nudaspaga. ro/media/downpdf.php?filename=Manual%20de%20spaga.pdf (24.08.2005)].

Vama[30], unde contemporanul lui *Moş Teacă* aşteaptă sau cere să-i dai ceva *mită/şpagă*[31], de vrei să treci de el cât de cât cum vrei tu.

Despre *faptele* „de arme" ale vameşilor noştri, un recent document, „conceput în laboratoarele serviciilor secrete", constata că în cadrul vămilor din *Direcţia Regională Timiş* au fost făcute 60 de schimbări de personal în cca un an, prin care au fost favorizate rude şi prieteni ai *şef*-ului din zonă, „«fără a ţine seama de criterii profesionale sau de sancţiunile care au fost aplicate anumitor lucrători, unii dintre cei sancţionaţi fiind chiar promovaţi»". În acest context, anumiţi cetăţeni italieni au reclamat unele nereguli (vizavi, probabil, de neregulile pe care le puteau face înainte vreme), pe care cotidianul ce le-a semnalat în premieră se întreba, profitând de conţinutul documentului amintit mai sus: „Cum de nimeni, până acum [...] nu a cunoscut amploarea acestui fenomen. Sau, dacă cineva a ştiut, de ce a trecut nepăsător şi s-a făcut că nu vede" că „15% dintre funcţionarii Direcţiei Regionale Timiş sunt corupţi", că „în perioada 2001–2004, dintr-un număr de aproximativ 300 de inspectori vamali ai DRV Timiş mai bine de 54 au fost trimişi în faţa procurorilor, pentru săvârşirea unui spectru larg de infracţiuni", îndeosebi şpagă şi complicitate la evaziunea fiscală, iar procurorii bănăţeni „au refuzat să confirme soluţiile ofiţerilor de la IPJ Timiş"? Un răspuns ni l-a dat chiar acest cotidian, în care se spune că, „indirect, «documentarul» realizat în laboratoarele serviciilor secrete timişene scoate în evidenţă faptul că, indiferent de probe, vameşii bănăţeni rămân imaculaţi pe viaţă, câteodată cu ajutorul poliţiştilor, altă dată cu cel al procurorilor şi, nu în ultimul rând, cu cel al superiorilor"[32]. Un alt răspuns ni l-a oferit controlul făcut în urma scandalului stârnit de *Autoritatea Naţională de Control* – schimbarea din funcţie a câtorva şefi şi sesizarea PNA-ului. Ce va ieşi şi din asta, cititorul de rând o să afle poate ... mai târziu.

Până atunci, mai amintesc că, la un control inopinat la *Punctul de Trecere a Frontierei* (PTF) Nădlac (de lângă Arad), ofiţeri din cadrul *Direcţiei de Informaţii şi Protecţie Internă* (DGIPI) a *Ministerului Administraţiei şi Internelor* (MAI) au găsit: a) „o bancnotă de 50 de euro ascunsă" într-o şosetă a unuia dintre poliţiştii controlaţi, după ce cel care o purta „fusese văzut că a aruncat într-un coş 3,1 milioane de lei vechi"; b) 2.410 euro în maşina altui poliţist, aflat în tură; c) 1.947 de euro neînregistraţi în *casa de schimb valutar* din incinta acestui punct de control; d) 34.000.000 lei (vechi) „într-un coş de gunoi"[33].

[30] „Din două bariere de vamă, Giurgiu s-a umplut de vile. Fabrica de şpăgi de la piciorul Podului a funcţionat mai bine de zece ani, generând elita financiară a oraşului care «trăieşte din adaos comercial». De trei ani, treaba nu mai merge ca-n vremurile bune" (Adrian Cercelescu şi Răzvan Popa, *Vama Giurgiu: maşinăria de stors şpagă s-a stricat*, „Adevărul", nr. 4299 din 29 aprilie 2004, p. 1 şi 3).

[31] Într-un studiu realizat în 2004, directorul executiv (Liliana Carasciuc) al *Organizaţiei Transparancy International Moldova* aprecia a fi corupţi o treime din vameşii din această ţară [http://www.reporter. d/ro/Interview.asp?NewsType=FullDocument&idDocType=3&Document=128682 (22.11.2004)].

[32] Tiberiu Kiss, *Procurori, protectorii vameşilor mânjiţi*, „Jurnalul naţional", nr. 3442 din 4 septembrie 2004, p. 3.

[33] R.P., *Poliţiştii de frontieră şi-au ascuns şpaga în ciorapi şi coşuri de gunoi*, „Adevărul" – online, nr. 4667 din 6 iulie 2005.

Ca şi în alte cazuri, morala momentului a fost: dacă cei implicaţi vor fi găsiţi vinovaţi, ei vor fi sancţionaţi!

Vama a fost şi continuă să fie un centru de interes(e) şi pentru protectorii şi protejaţii lucrătorilor vamali corupţi, nu numai pentru aceştia din urmă.

În acest sens, un exemplu mai mult decât evident îl consider a fi demisia din funcţia de preşedinte al *Autorităţii Naţionale de Control* a lui Sorin Vicol, pe motiv că i-a fost scoasă din subordinea sa activitatea Gărzii Financiare şi a Vămilor, la nici două săptămâni după ce a fost numit *ministrul controlului* în cabinetul Tăriceanu, din partea unui partid (PUR) care a ajuns la guvernare pe uşa din dos[34].

Pentru a afla ce spune lumea despre lucrătorii vamali, *staff*-ul vămilor din România a pus la dispoziţia celor interesaţi, începând cu anul 2003, un telefon gratuit pentru reclamaţii (021–8080880) şi un formular de plângere în scris [disponibil la orice birou-vamal, *depunabil* direct, prin fax (la 021–2115825) sau prin mail (vama@customs.ro)][35].

Luându-ne apoi după cele văzute şi auzite până acuma, se poate spune că urmează câteva arestări în rândul celor bănuiţi că cer sau acceptă mită pe cont propriu, o statistică sau analiză a ce convine din cele întâmplate, puţină publicitate şi corupţia din *vamă* este, chipurile, ca şi ... „rezolvată".

Numai că până la mijlocul anului 2005 majoritatea funcţiilor de conducere din sistemul vamal erau încă ocupate prin numiri pe baze clientelare, nu de concurs, fenomen recunoscut atât de un preşedinte al ţării – Traian Băsescu, cât şi de un şef al Autorităţii Naţionale a Vămilor – Gelu Ştefan Diaconu[36], iar interesele politice ale guvernanţilor sunt atât de puternice încât mai devreme sau mai târziu pervertesc orice soluţie normală se adoptă între timp în domeniu.

După vreo 7 luni de guvernare potrivit unor principii politice mai vechi (precum: „pleacă ai voştri, vin ai noştri" şi „pelerină după ploaie"), alianţa D.A. (*Dreptate şi Adevăr*) şi-a propus ca în două–trei luni de zile „să fie ocupate prin concurs toate posturile pentru care au fost desemnaţi temporar lucrători vamali"[37], mizându-se probabil pe faptul că „la nevoie" se poate *măslui* aproape orice concurs, iar organizarea lui prin parcurgerea unor proceduri mai mult sau mai puţin birocratice nu-i decât o chestiune de timp pentru aducerea persoanei dorite pe un post sau legalizarea/oficializarea unei asemenea persoane pe postul deja ocupat altfel.

---

[34] „[...] demisia zgomotoasă a lui Sorin Vicol nu este decât un gest teatral făcut de umanişti, pe de o parte pentru a arăta că «nu se agaţă de putere cu orice preţ» şi, pe de altă parte, pentru a obţine mai multe agenţii guvernamentale la negocierile care se poartă în [...] în cadrul coaliţiei" (A. Duţulescu, *PUR, supărat că i s-au luat jucăriile „Vama" şi „Garda"*, „România liberă", nr. 4518 din 22 ianuarie 2005).

[35] Pentru mai multe detalii, a se vedea, de pildă: Dana TIMOFTICIUC, *Vama declară război corupţiei*, „Adevărul economic", nr. 6 (564) din 12–18 februarie 2003, p. 6

[36] Doru Cireaşă, *Jumătate din şefii vămilor au ajuns ilegal în funcţii*, „Adevărul" – online, nr. 4701 din 15 august 2005.

[37] *Ibidem*.

Din păcate însă, un asemenea comportament – de organizare a unor concursuri pentru a înlocui pe „ai altora" cu „de-ai tăi" s-au de „a-i oficializa" pe cei pe care mai întâi „i-ai numit" în diverse funcţii – nu onorează pe autorii lui, drept pentru care este puţin probabil că cititorul de rând va afla cât adevăr şi câtă fățărnicie a fost în concursurile decise până acuma şi va fi în concursurile ce se vor mai decide, îndeosebi de către exponenţii puterii politice, mai ales acolo unde e vorba de bani, cum este şi cazul sistemului vamal.

3.2. HĂITAŞII ... PUTERII

Pentru a se impune celor mulţi, guvernanţii au nevoie de mijloace adecvate de realizare a politicii lor, mijloace printre care astăzi se numără şi *Poliţia*, cu oameni şi ... oameni[38], ca peste tot.

Poliţia este o instituţie „mamut", cu mii de angajaţi, răspândiţi pe întreg teritoriul ţării, dar *hipercentralizată*, în care ordinele vin pe verticală, „de sus", potrivit voinţei *politicului*[39], care face din ea o *structură de putere* deosebit de *oportunistă*, atât la nivel central cât şi la nivel local (judeţ, municipiu, oraş, comună). La nivel central, când se schimbă *Guvernul*, se schimbă *ministrul de Interne* şi destui *şefi* de sub cel anterior, pe motive mai mult sau mai puţin întemeiate[40]. Noilor şefi, *subordonaţii* rămaşi caută să le intre în voie în fel şi chip, ba minţind în rapoarte şi statistici, ba acceptând „săpuneala", ba ascultând cu interes ce li se spune, ba acţionând cum li se cere, uneori cu *zel*, ş.a.m.d.; la nivel local, oportunismul poliţist este ceva mai nuanţat, datorită dublei subordonări, în care câştig de cauză are subordonarea ierarhică. În ambele cazuri însă, orgoliile şi interesele personale rămân, iar exponenţii lor încearcă şi adeseori reuşesc să le armonizeze, *pe orizontală* cu primarul, cu prefectul, cu primul-ministru, cu preşedintele ţării şi *pe verticală* fiecare cu cel de deasupra lui, căci structura de putere este suficient de solidă pentru a nu fi o problemă majoră nici atunci când răsună „codrul" de faptele reprobabile ale unora dintre ei.

La adăpostul autorităţii de care se bucură[41], angajaţii Poliţiei, de la agenţi de stradă şi până la şefii lor cei mari, luptă cu cei care încalcă regulile de convieţuire socială, prilej cu care află multe: cum anume se împarte un teritoriu dens populat în

[38] „Ministrul Justiţiei, Monica Macovei, i-a solicitat procurorului general al României, Ilie Botoş, să dispună măsurile necesare pentru soluţionarea dosarelor în care CEDO a constatat încălcarea de către autorităţile române a unor drepturi din Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale" (Liliana Năstase, *Statul român – nevoit să ia măsuri împotriva poliţiştilor bătăuşi*, „Adevărul" – online, nr. 4681 din 22 iulie 2005).

[39] „De la vârful instituţiei până la şeful de post, funcţionează principiul protecţiei politice" (Laurenţiu Ciocăzanu, *Corupţii Poliţiei, primii pe listă*, „Evenimentul zilei", nr. 3980 din 22 ianuarie 2005).

[40] Nicolae Militaru, *Generalul Neagu – schimbat de la conducerea Poliţiei de Frontieră* (Pentru găurile lăsate în graniţele României), „Adevărul" – online, nr. 4560 din 2 martie 2005.

[41] „Cel mai umil slujbaş al poliţiei statului civilizat are mai multă «autoritate» decât toate organele societăţii gentilice luate la un loc; dar cel mai puternic principe şi cel mai mare bărbat de stat sau comandant de oşti al unui stat civilizat ar putea să invidieze pe cel mai neînsemnat şef de gintă pentru respectul nesilit şi necontestat de care se bucură" (Friedrich Engels, *Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului*, în: Marx-Engels, *Opere*, vol. 21, Edit. Politică, Bucureşti, 1965, p. 166).

zone de influenţă, cine ajung lideri de bande de hoţi, de ucigaşi şi de activităţi economice prohibite sau ferite de ochiul lacom al fiscului, cine şi pentru cine se colectează bani şi voturi în campanii electorale şi cine-i protejează apoi, cum reuşesc să racoleze prozeliţi şi să siluească conştiinţe nevinovate, cum anume se apără pentru a scăpa nepedepsiţi, cum se ceartă şi se înţeleg sforarii, cum se împarte prada ş.a.m.d. După câţiva ani de *stagiu* într-un asemenea mediu, poliţişti devin *specialişti*, de la care învaţă câte ceva şi infractorii[42]. În cadrul acestui schimb de experienţă, cu atâţia scandalangii, şarlatani şi pierde-vară, unii poliţişti rămân înhăitaţi cu cei care doar astfel pot fi cunoscuţi şi stăpâniţi[43], iar din când în când săvârşesc, printre altele, fapte monetare negative, inclusiv fapte de *mită*.

Din cele arătate şi ce vor mai fi arătate rezultă că locurile, momentele şi modalităţile de întâlnire potenţială şi reală a celor care aşteaptă sau cer mită cu cei care oferă mită sunt extrem de variate şi greu de controlat, căci toţi aceştia acţionează, de regulă, pe cont propriu sau în echipe mici, de 2 până la 4–5 persoane, în care rareori se trădează unul pe altul[44], datorită complicităţii lor.

Asemenea fapte nu-i mai îndeamnă nici pe poliţişti să facă echipă decât la „şpriţ" sau la turnarea acelora de care vor să scape; în echipă, aceştia riscă să reîntâlnească, în faţa unor colaboratori totuşi oneşti, infractori care i-au „ajutat" cu ceva (să ia o masă copioasă, să facă un plin de benzină, să obţină la preţuri

[42] La o asemenea şcoală, unul dintre omologii lui Al Capone – Alfred Jake Lingle – „a învăţat o droaie de lucruri pe care cetăţeanul de rând poate sau nu poate să le bănuiască. A învăţat că sergenţii, locotenenţii şi căpitanii cunosc fiecare tripou din districtul lor, fiecare agent de pariuri, fiecare speluncă, fiecare apartament sau cârciumă unde se bea bere; că un cuvânt al căpitanului, când se încinge atmosfera, poate face ca în cinci minute raionul lui să fie mai ermetic închis decât buzunarul unui scoţian; că poliţiştii ştiu care proprietari de spelunci clandestine au «un amic la municipiu sau la comitat», şi care nu. Puţini sunt cei care nu au. A învăţat că departamentul de poliţie din Cicago e înhămat la carul politicii" (Kenneth Allsop, *Chicago sub teroare*, Edit. Politică, Bucureşti, 1978, p. 211).

[43] În acest sens, a se vedea, de pildă: Ruxandra POPESCU, *Trei poliţişti ţineau de şase pentru peştii din Turda*, „Adevărul" – online, nr. 4703 din 17 august 2005.

[44] În premieră TV, „turnarea" unor colegi poliţişti a avut loc în seara zilei de 9 aprilie 2005, în cadrul emisiunii Dan Diaconescu în direct (la OTV). Cu această ocazie, denunţătorul Valentin Dobre – agent principal de poliţie, şi numeroşi participanţi la dezbatere prin telefon (Cristian Sabbagh – realizatorul unor emisiuni la „Prima TV" despre „Furtul de petrol din conducte", Ion Suceavă – general în rezervă din Poliţie, George – un poliţist acuzat şi reţinut pentru mită şi alte persoane) şi prin SMS (*Send Message Services*) au relevat deosebit de multe lucruri necunoscute publicului larg, cum ar fi: numărul poliţiştilor mituibili şi mituiţi a ajuns în unele locuri (precum în Secţia 5 din Capitală) la ordinul zecilor; poliţişti care cotizează mai sus din ceea ce iau de la hoţi, iar cei premiaţi în mod repetat sunt cei care cară „sacoşele şi/sau plicurile"; hoţi care au fost puşi în libertate imediat sau după ce poliţişti care i-au prins au fost lăsaţi să facă dosare; hoţ aflaţi în asemenea cârdăşie cu unii şefi de poliţie că-i informează pe aceştia din urmă când merg la furat; poliţişti cărora li s-au înscenat anchete fără dovezi „solide" sau cu ajutorul unor infractori care au „spatele" asigurat, pentru a afla dacă sunt sau nu de-ai acelora care hotărăsc avansarea, mutarea sau eliminarea lor; poliţişti obligaţi să-i urmărească pe infractori cu maşinile personale, să le facă acestora dosare cumpărând hârtie de scris din banii lor ş.a.m.d.; poliţistul de rând, mai ales cel novice, îşi fură *meseria*, cu riscul de *a fi sau a nu fi* pe placul autorităţii căreia i se subordonează.

simbolice nişte curcani, damigene cu vin, materiale de construcţii şi câte şi mai câte îi trebuie omului pe lângă casa lui), inclusiv bani şi care nu se vor da în lături în a-i denunţa ori a le sparge maşinile, a le da foc la case, a le răpi copii, a-i accidenta (pe ei sau pe cei dragi) şi chiar lichida, dacă nu-i salvează, ei sau omologii lor, făcându-i astfel complici în mod public.

Câtă vreme lucrurile sunt lăsate în făgaşul lor, „Câinii latră, caravana trece", bine încărcată, ca pe vremea lui Al Capone, poate chiar mai bine, căci astăzi nu mai e vorba doar de alcool, ci şi de produse petroliere, de legume şi fructe şi de atâtea alte bunuri. Atunci, banda lui Capone îşi permitea să împărţească „săptămânal şperţuri în valoare de treizeci de mii de dolari", cu care puteai cumpăra aproape 45 kg de aur; „Cea mai mare parte se plătea vinerea, într-un birou" din Chicago, „unde poliţişti, funcţionari municipali şi agenţi ai prohibiţiei făceau coadă ca să-şi încaseze mita. Alte sume se vărsau cu mai mare subtilitate, dar tot atât de regulat, judecătorilor, oamenilor politici şi înalţilor funcţionari. Mai erau apoi şi fondurile pentru campania electorală"[45]. Acuma? Nu ştiu sigur cum e. În schimb, văd că de ani de zile ţara colcăie de bande de hoţi[46], de valutişti şi taximetrişti bişniţari, de mafii ale pieţelor, ale produselor petroliere din conducte şi ale lemnului, de negustori ambulanţi de mărfuri contrafăcute etc., apăraţi de numeroşi poliţişti[47], avocaţi şi magistraţi.

În 2004, „Când au fost «săltaţi» Cămătarii, procurorii au apelat la jandarmi, pe motiv că poliţiştii sunt corupţi şi «toarnă» la bandiţi acţiunile antimafia"[48], iar Traian Băsescu a adăugat, în primele zile ale mandatului său de *preşedinte* al ţării, că aceştia n-aveau cum să ajungă *jupânii* Capitalei fără să aibă „spate" în Poliţie.

Şi ce ... „spate", presupun eu, de vreme ce la o primă „lovitură de băţ în copac" au căzut vreo 33 de poliţişti; apoi, cercul suspecţilor a crescut la 50–60 de subofiţeri şi ofiţeri, inclusiv de rang superior[49], iar dacă cei numiţi să ancheteze

[45] Keneth Allsop, *op. cit*., p. 98.

[46] În seara zilei de 10 aprilie 2005, la emisiunea *Dan Diaconescu în direct* (la OTV), 3 (trei) poliţişti – un locotenent colonel (Nicu Constantin), un plutonier major (Cristian Gingaşu) şi un sergent major (Sorin Dumitrescu Păun) – din judeţul Olteniţa au adus în faţa opiniei publice cazul hoţilor *găinari* din mai multe comune în general, din comuna Radovan în special – apăraţi de un avocat originar din zonă (Văduva Petre), de superiori de-ai lor şi de procurori de la *Parchetul* de pe lângă *Curtea de Apel Călăraşi*, care i-au arestat, judecat, condamnat şi eliberat din funcţii pentru că faţă de declaraţiile peste declaraţii ale hoţilor, păgubiţilor şi martorilor (vecini, paznici de la *Primărie* etc.) n-ar fi avut probe mai solide (precum *maţe* şi *fulgi* de la găinile furate şi mâncate de către hoţi). La amărăciunea celor trei poliţişti, un telespectator poliţist a adăugat: „la posturile de poliţie e un dezastru".

[47] Patru ofiţeri şi trei subofiţeri de la Poliţia Municipiului Hunedoara s-au ales cu dosare penale „pentru acoperirea unor afaceri dubioase ale unor firme de colectare a fierului vechi", şeful acestei poliţii – comisarul-şef Cătălin Dascălu – a fost destituit, un şef de serviciu de la Poliţia Judeţului Hunedoara a fost sancţionat, împreună cu un coleg de-al său, şi „au fost întocmite nu mai puţin de 12 dosare penale pe numele traficanţilor de fier vechi" (Petrişor CANĂ, *Şeful Poliţiei Municipiului Hunedoara, demis pentru implicare în mafia fierului vechi*, „Adevărul" – online, nr. 4709 din 24 august 2005).

[48] Dan Cărbunaru, *Poliţist singur, cu obligaţii – caut partener de echipă*, „Adevărul", nr. 4527 din 22–23 ianuarie 2005, p. 1.

[49] Dan Cărbunaru, Violeta Fotache, *Printre cei aproximativ 60 de poliţişti suspectaţi se numără şi câţiva generali*, „Adevărul", nr. 4566 din 9 martie 2005, p. 1.

fenomenul nu s-ar fi oprit la timp s-ar fi putut întâmpla ca unele sectoare din Capitală să rămână fără Poliție. Acest stigmat pus pe fruntea atâtor polițiști cu faimă sinistră se răsfrânge şi asupra acelora care au colaborat cu ei până atunci: oameni din structuri politice şi din justiție.

Într-adevăr, potrivit unei înregistrări a serviciilor secrete care s-au *amuzat*, probabil, o vreme, cea în care au asistat la acest spectacol, rezultă că „mafioții au fost protejați ani la rând de conducători ai Ministerului de Interne, că şefi ai Poliției erau pe statele de plată ale interlopilor şi că protecția oferită de oficialii români i-a scos «curați» pe oamenii conduşi de frații Cămătaru". În declarațiile unui „locotenent" al acestora, „se vorbeşte de omoruri, tâlhării sau sechestrări blătuite de Poliție. Se spune şi de atacuri cu mitraliera sau de politicieni snopiți în bătaie, la ordinul mafioților. Mai mult, se aduce vorba şi de anumiți politicieni băgați în lumea interlopă, dar şi de faptul că liderii interlopilor consumau, fără probleme, droguri"[50].

Surse judiciare au declarat unui cotidian central că, la un moment dat, „opt ofițeri de poliție din cadrul Inspectoratului de Poliție Județeană Harghita au fost audiați [...] de procurorii anticorupție în dosarul omului de afaceri Csibi Istvan", suspectați de primirea mai multor bunuri de la acesta, „în special autoturisme de lux [...] în schimbul protecției în fața legii", printre ei numărându-se câțiva comisari-şefi[51].

Altădată, la Deva, „au fost arestați patru ofițeri, în frunte cu şeful poliției locale, pentru sprijinirea unei bande locale"[52], iar la Arad, primarul „a dezvăluit cum şeful poliției locale i-a pus pe masă, întru linguşire şi oportunism, un dosar în care erau anchetați membri ai PSD-ului local [...] La Craiova [...] şeful poliției de județ n-a găsit alt adăpost decât un apartament mijlocit de celebrul Genică Boerică"[53].

Din când în când, foşti sau „actuali" slujitori ai Poliției au făcut, în presa scrisă şi/sau vorbită (îndeosebi TV), dezvăluiri şocante privind *siluirea* meseriei de polițist în România *comunistă* şi mai ales *post-comunistă*[54]. Promovări pe criterii politice, pe munca altora sau pe ... „ochi frumoşi"; oameni care nu-şi fac datoria

[50] Iulius Cezar, Răzvan Popa, *Tâlhării, atacuri cu mitraliere, bătăi de pedepsire, politicieni interlopi, generali de poliție complici*, „Adevărul", nr. 4562 din 4 martie 2005, p. 1 şi 10.

[51] „Printr polițiştii cercetați se află şi comisarii-şefi Traian Chindea, prim-adjunct al comandantului IPJ Harghita, Ioan Chicea, fost adjunct al comandantului IPJ Harghita şi Mircea Costruț, şef serviciu" (Miruna Pasă, *Opt ofițeri de poliție, cercetați pentru mită*, „Jurnalul național", nr. 3632 din 20 aprilie 2005, p. 2).

[52] Dan Cărbunaru, *Polițist singur, cu obligații – caut partener de echipă*, „Adevărul", nr. 4527 din 22–23 ianuarie 2005, p. 1

[53] Laurențiu Ciocăzanu, *Corupții Poliției, primii pe listă*, „Evenimentul zilei", nr. 3980 din 22 ianuarie 2005

[54] După 6 ani şi jumătate, un fost colonel – Ion Darie – califica Poliția din care a făcut parte vreme de aproape 30 de ani, cea piteşteană, a fi mai mult decât un *SRL* (cum a spus altădată), o *asociație familială*. (OTV, emisiunea „Dan Diaconescu în direct", 23 ianuarie 2005).

sau nu sunt lăsaţi să şi-o facă; ameninţări peste ameninţări, schimbări de ici-colo (dintr-o localitate în alta, dintr-un compartiment de muncă în altul şi de la un dosar la altul), modificări aleatorii de soluţii; şi câte şi mai câte altele.

Oameni din presă, aflaţi de regulă la locurile sau în apropierea locurilor în care se produc evenimente despre care ne dau ştiri mai mult sau mai puţin proaspete, complete etc., ne spun că *Inspectoratul General al Poliţiei* (IGP) a dat, la un moment dat, un comunicat în care arăta că în jurul unuia dintre şefii IPJ Bacău „s-ar fi format un clan, bazat pe legături de rudenie şi de afaceri", iar ministrul Administraţiei şi Internelor a trimis acolo „o echipă a Corpului de Control" care să inspecteze la sânge[55], cele ... reclamate, probabil, de subalterni şi cetăţeni din zonă!

Lista exemplelor de *mită*, de ieri şi de azi, este impresionant de lungă, iar din lupta cinică împotriva acestui fenomen mai remarc cazul a doi jandarmi din Oradea, recompensaţi şi promovaţi în grad (spunea şeful lor, un locotenent colonel) pentru că au dus la parchetul bihorean 2 ţigani din satul *Japiş*(?), surprinşi urinându-se în parcul oraşului şi înmânându-le 100.000 lei în contul amenzii minime de 700.000 lei, numai să fie lăsaţi în pace, fără să ştie că asta-i *mitră*. Merită (re)văzut reportajul *Incoruptibilii* din cadrul emisiunii *D'ale lui Mitică* (Popescu) de la *TVR2* din 21 mai 2004 (orele 23) şi luată în considerare propunerea reporterului de a duce la *capitală* astfel de oameni, în locul şefilor de acolo!

Asemenea comportamente în Poliţie fac ca lupta împotriva mitei şi a altor fenomene monetare negative, inclusiv în propria „ogradă", să se afle în mare suferinţă.

Pentru a-şi salva cât de cât onoarea, mai-marii din *Poliţia Română* au recurs la o serie de măsuri de *reformă*, printre care: „Sectorişti au fost botezaţi poliţişti comunitari, cei de la Rutieră au fost puşi să înveţe pe de rost codul bunelor maniere, iar coloneii şi generalii şi-au tras costume şic de comisari şi chestori".

Alţii, la care mita este de asemenea „acasă" la ea, au procedat altfel. În Ucraina, de pildă, „acolo unde cuvintele poliţist şi racket se confundau frecvent, s-au luat măsuri capitale. Poliţia Rutieră a fost rasă cu totul[56], pentru că, spunea preşedintele Victor Iuscenko, era prea coruptă ca să poată fi reformată într-un fel. Mai bine de 20.000 de poliţişti s-au văzut peste noapte traşi pe dreapta pentru că erau o piedică în calea alinierii la standardele europene". În locul unui astfel de poliţist, disponibilizat, se preconizează să vină „un tânăr absolvent al unei şcoli de subofiţeri sau chiar unul cu studii superioare", care „va avea de ales între a pune în practică ceea ce a învăţat în şcoală sau a lucra pentru şefii săi cu obiceiuri proaste"[57].

---

[55] N.M., *Conducerea IPJ Bacău – un clan bazat pe legături de rudenie şi afaceri personale*, „Adevărul", nr. 4533 din 30 ianuarie 2005, p. 1.

[56] *** *Poliţia rutieră din Ucraina, desfiinţată fiindcă nu poate renunţa la şpagă*, „Adevărul" – online, nr. 4679 din 20 iulie 2005.

[57] Dan Bucura, *Fiarele şpăgii*, „Adevărul" – online, nr. 4683 din 25 iulie 2005.

3.3. HIPOCRAT NU MAI E ... DE-AL NOSTRU

Jurământul – ca angajament solemn de credință şi devotament față de ceva (de popor, de stat, de profesie etc.) îl leagă într-o măsură oarecare pe autorul lui de un anumit fel de a gândi şi de a acționa şi/sau numai ulterior, lucruri pe care acesta nu le mai părăseşte de regulă decât eventual destul de târziu, iar pentru a da până atunci mai multă forță făgăduielii sale el invocă ba o divinitate, ba o personalitate, ba altceva.

În *sănătate* se jură pe *Hipocrate* – medic grec, supranumit „părintele medicinii". Dar, şi aici, precum în alte domenii, în privința banilor unora le jură doar *limba*, nu şi *minte*a.

Spre deosebire de cel care conduce o colectivitate umană în care-i duşmăneşte şi apoi alungă pe cei drepți, mai isteți decât el etc., *medicul* încearcă, iar dacă e priceput reuşeşte, măcar cât de cât, să facă pe dos, adică să alunge din trupul omului bolnav ce-i mai rău. Preocupat însă şi de agonisirea traiului său zilnic şi profitând de poziția socială la care ajunge, *el* uneori aşteaptă sau, mai grav, cere *... mită*[58].

Aici, în sănătate, *mita*, sau *şpaga*, în limbaj mioritic, îmbrăcată în haina *ploconului*, a ajuns cel mai răspândit fenomen monetar negativ. Numai cine n-a fost la medic, n-a stat câteva zile internat într-un spital sau e de rea-credință nu ştie ori nu recunoaşte asta.

În *sănătate*, mita începe de la *portar*, care te lasă sau nu te lasă să intri în instituția medicală în afara orelor de vizită, după cum te înțelegi cu el ... la suma de bani pe care i-o strecori în buzunar; câte una mică, nu mare, de la fiecare mituitor, pentru a se putea amesteca, la nevoie, cu mărunțişul lui lăsat acolo la intrarea în serviciu sau apărut ca rest dintr-o bancnotă de 100 sau 500 de mii de lei folosită la cumpărarea unui *suc* ori *napolitană*. Cu *pedestraşul* se aranjează în momente propice de deplasare de ici-colo – în fața intrării (pentru a vedea, chipurile, ce se întâmplă sau, doamne fereşte, să nu se întâmple ceva), de la o intrare (cu autovehicule) la alta (cu pasul) ori dincolo de poarta care se deschide din când în când pentru a constata de ce insişti atât de mult, *pe uscat*, *bre*?; cu *autoturismul* aranjezi în spatele barei de acces, pentru a nu încurca circulația străzii, după care parchezi unde te taie capul, căci cei din conducere ori sunt plecați ori ... „închid ochii"[59].

De la poarta spitalului şi până la cei cu muncă de răspundere în sănătate se întinde „anticamera" celor care fac stagii de specializare, în care unii studenți se mai întâlnesc cu câte „o hârtie de zece sau de o sută de mii, un săpun Fa, un fard, o cutie

[58] Cine cere prea multă mită riscă să fie reclamat şi prins în flagrant. Aşa s-a întâmplat, bunăoară, cu reputatul chirurg ortoped – „prof. dr. Nicolae Gorun, unul dintre fondatorii *Societății de Ortopedie* din România, aflat la vârsta de 70 de ani, la spitalul «Sfântul Ioan» din Capitală", unde mai opera, după pensionare, fiind plătit cu ora. (Vezi: Ruxandra Popescu, *Un reputat chirurg, prins când lua mită pentru o operație*, „Adevărul" – online, nr. 4712 din 27 august 2005).

[59] Cristiana Sabău, *Şpagă la intrarea în Spitalul Județean Bistrița-Năsăud*, „România liberă", nr. 4403 din 8 septembrie 2004, p. III (a suplimentului „Transilvania-Banat").

de bomboane" sau cu ... altceva. Pentru o parte dintre aceşti studenţi, această primă întâlnire cu ceea ce primesc ei ocazional este stânjenitoare, în vreme ce pentru alţii dintre ei ea este o mică „degustare" înainte de ceea ce va urma după absolvire[60].

Pe măsură ce urci către oamenii cu răspundere în sănătate cresc şi pretenţiile. Se acordă o atenţie pentru a obţine o internare în spital sau într-un salon mai confortabil (cu televizor ori internet, dacă se poate), pentru ca doctorul să fie mai grijuliu când te operează şi după aceea, pentru ca asistenta să nu uite a mai treace pe la bolnav şi a vedea ce mai face, pentru a obţine un certificat medical adecvat unor interese străine de sănătatea ta etc.

După unii ... vorbitori, *mita* dată unui doctor „a devenit aşa de obişnuită că nu o mai poţi considera mită", căci „dacă nu dai ceva nu se uită la tine", aşa că ea „e ca şi cum îi plăteşti consultul, chiar dacă plăteşti CAS-ul" [61].

Oricum, dacă nu eşti de-al cui trebuie, o poţi încurca şi *în sănătate*, ba adjudecând o licitaţie, ba decontând o lucrare fictivă, ba acordând un avans, ba făcând altceva[62]. Însă, aşa ceva se întâmplă de regulă în administraţia sanitară. În schimb, în actul medical propriu-zis, medicii şi personalul asistent sunt mai puţin vulnerabili, aproape imuni. Imunitatea acestora la infracţiunea de mită este dată de solidaritatea lor, *în primul rând*, de profesionalismul lor, *în al doilea rând*, iar de o vreme încoace de privatizarea în domeniu, *în al treilea rând*.

3.4. SPORTUL ... TRUCAT

În privinţa domeniilor de activitate socială cuprinse de mită, amintesc *sportul* în general, *fotbalul* în special, care a degenerat în recorduri în spatele cărora se mânuiesc mormane de bani[63]. Cluburile cumpără şi vând jucători aşa cum samsarii tranzacţionează cai de rasă[64]. Organizatorii de competiţii sportive vând spectacole (radiodifuzate, televizate şi/sau directe)[65]. În sfârşit, jucători, antrenori, arbitri, manageri şi finanţatori vând şi cumpără rezultate, viciind calitatea manifestărilor.

---

[60] Florentina Stoian, *Prima şpagă din viaţa unui student la Medicină*, „Adevărul" – online, 19 aprilie 2005.

[61] http://www.weblog.ro/ssonia (24.08.05).

[62] Lia Valendorfean, Claudiu Pădureanu, *Cazul „Mită la Spitalul de Adulţi Cluj" ia amploare: Directoarea economică, arestată*, „România liberă", nr. 4403 din 8 septembrie 2004, p. 24.

[63] Sportivii ştiu acest lucru şi „Mulţi acceptă riscul, sacrificându-şi copilăria, educaţia şi, de multe ori, sănătatea. Cei care reuşesc însă sunt prea puţini" (Marius Chican, *Banii sportivilor români*, „Evenimentul zilei", nr. 3716 din 29 aprilie 2004, p. 18).

[64] De pildă, FC Dinamo „a avut, în perioada 1999-2000, vânzări de jucători în valoare de 11.575.000 de dolari [...] FC Dinamo a achitat pentru achiziţionarea unor jucători din ţară suma de 6.376.000 de dolari şi a plătit unor cluburi 2.591.000 de dolari reprezentând drepturi din transferuri internaţionale" (**** Dinamo a vândut jucători de 11,5 milioane de dolari în ultimii cinci ani*, „Adevărul", nr. 4222 din 29 ianuarie 2004, p. 11). Suma este comparabilă cu o recompensă a Statelor Unite pentru prinderea a câte unui terorist mai de seamă (precum: 10 milioane de dolari pentru iordanianul Abu Mussab al-Zarqawi).

[65] Dorin Chioţea, *Luptă şi bani*, „Sport", nr. 2126 din 12 iulie 2004, p. 1.

Dintre cazurile mai recente care ne îndreptățesc la cele afirmate luăm, la întâmplare, din mass-media, 2 evenimente.

În aprilie 2004, clubul sportiv „Olimpia" Satu Mare cerea *FRF*-ului şi *PNA*-ului să ancheteze jocul câştigat la Ineu (cu „Tricotaje" din localitate) de contracandidata sa la promovarea pe prima scenă fotbalistică a țării, joc apreciat a fi *o comedie*[66].

Numai că atunci când doi se ceartă se întâmplă că al treilea câştigă. În *divizia* A de fotbal a promovat *CFR Cluj*, care apoi a luptat pentru a rămâne aici, iar în anul 2005 a jucat finala *Cupei UEFA – Intertoto*, cu echipa FC Lens (Franța) .

Tot în 2004, în Portugalia, preşedintele *Ligii de Fotbal* şi preşedintele *Comisiei de Arbitraj* de aici au fost arestați pentru aranjarea de meciuri[67].

Arbitrul Robert Hoyzer, în vârstă de 25 de ani şi de familie bună[68], „a declanşat cel mai mare scandal din istoria fotbalului german", iar la începutul lunii februarie 2005 a fost *plasat* în detenție, după ce a fost denunțat de patru colegi, pentru „«complicitate la escrocherie»" în mai multe cazuri de manipulare a rezultatelor unor meciuri, dintre care el a recunoscut doar patru (unul din Cupa Germaniei, unul din a doua şi două din a treia ligă germană)[69], pentru care ar fi primit 70.000 de euro, inclusiv de la o rețea ilegală de pariuri, controlată de mafia croată.

3.5. JUSTIȚIA LEGATĂ LA ... PREȚ

Justiția e o minoritate profesională orgolioasă prin care orice guvernare (tiranică, oligarhică, aristocratică sau democratică) îşi împarte *dreptatea* şi *nedreptatea*, iar cu mici excepții, la fel ca oricine împarte ceva, parte îşi face şi aceasta, inclusiv pentru cei care lucră cu ea. Bunăoară, magistrații (judecătorii şi procurorii), personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătoreşti şi al parchetelor de pe lângă acestea (grefieri, grefieri statisticieni, grefieri documentarişti, grefieri arhivari, informaticieni, registratori), agenții procedurali şi aprozii primesc *pensii de serviciu* complete pentru 25 de ani de serviciu în funcție şi în cuantum de 80% din venitul brut realizat în ultima lună de activitate înainte de data pensionării sau actualizat, dacă pensionarea survine mai târziu[70], pensii

[66] Bogdan Costea, *Olimpia Satu Mare cere intervenția PNA*, „România liberă", nr. 4289 din 28 aprilie 2004, p. 7.

[67] *** *Preşedintele Ligii Portugheze de Fotbal – arestat pentru aranjarea meciurilor*, „Adevărul", nr. 4296 din 26 aprilie 2004, p. 12.

[68] „Tatăl lui este patron al unei firme de construcții, iar în trecut a activat ca judecător" (Daniel Contescu, *Reghecampf implicat în scandalul pariurilor din Germania*, „Evenimentul zilei" – online, 2 februarie 2005.

[69] *** *Arbitrul Hoyzer a fost arestat şi plasat în detenție*, „Adevărul" – online, nr. 4546 din 14 februarie 2005.

[70] Parlamentul României, *Lege* (nr. 303 din 28 iunie 2004) *privind statutul magistraților*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 576 din 29 iunie 2004, art. 81; Idem, *Lege* (nr. 567 din 9 decembrie 2004) *privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătoreşti şi al parchetelor de pe lângă acestea*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 1197 din 14 decembrie 2004, art. 68.

actualizabile *imediat* în raport cu salariile de bază brute ale aceleloraşi categorii de personal în activitate[71].

„Când încep judecăţile, încep şi plăţile", iar într-o economie de piaţă e normal să fie aşa, nu însă şi cât plăteşti, cui plăteşti şi, mai ales, de ce plăteşti. Aici, pentru a vinde ceva este suficient a monopoliza pe acel ceva, iar mai la îndemână decât *dreptatea* şi corolarul ei, *nedreptatea*, nici că se poate altceva mai potrivit. Dacă n-ar exista nedreptate, nu ar exista nici dreptate şi implicit nici *justiţie*.

Deşi *justiţia* e creată pentru a face dreptatea stăpânirii[72], ea vinde când dreptate, când nedreptate, în funcţie de împrejurări, printre care se numără şi *piaţa*.

Pentru exemplificare, amintesc cazul celui mai cunoscut şi important fabricant de cosmetice din România – *SC Farmec SA* din Cluj-Napoca. După o privatizare aranjată prin metoda *MEBO* în 1995, se zice că principalii 2 *sforari* – un „etern" director (Liviu Turdean) şi un bucureştean (Cristian Olăneanu) – au trecut prin mai multe procese la Cluj-Napoca, 3 procese la Suceava şi câte un proces la Oradea, Târgu Mureş şi Târgovişte. În procesele de la Cluj-Napoca, câştig de cauză ar fi avut mereu „eternul" director, bănuit a fi fost ajutat de un preşedinte *CECAR*, de un director adjunct în Administraţia Financiară locală, de un fiu de procuror general al României, de un preşedinte de Tribunal Cluj şi de un vicepreşedinte la Curtea de Apel Cluj. În marea majoritate a proceselor desfăşurate în afară, câştig de cauză ar fi avut bucureşteanul[73].

Cu o fi, c-o păţi, această fabrică nu mai e a celor care au făcut-o şi, ca ea, nu mai sunt atâtea alte obiective economice din ţara asta (precum Romtelecom, Petrom, Combinatul siderurgic Hunedoara, fabrica de încălţăminte Clujeana – fostă Herbak etc.), astfel că, în mod legal, cei mulţi au rămas doar cu gustul amar al dispariţiei, pentru un timp, a unei minime morale civice, iar până una alta, timpurile pe care le trăiesc li s-au amestecat şi le-au mai amestecat şi amestecă şi ei, sporind numărul celor care se comportă iraţional.

Potrivit regulii de aur a pieţii, se produce ceea ce se cere, iar dintre două lucruri care se cer prima dată se oferă la schimb ce este mai avantajos.

---

[71] Guvernul României, *Hotărâre* (nr. 263 din 28 iunie 2004) ..., „M.Of. al României", Partea I, nr. 303 din 12 aprilie 2005, art. 13 (din *Anexa 1*); Idem, *Hotărâre* (nr. 290 din 7 aprilie 2005) ..., „M.Of. al României", Partea I, nr. 331 din 20 aprilie 2005, art. 18 (din *Anexa 1*).

[72] „Fiecare stăpânire legiuieşte potrivit cu folosul propriu: democraţia face legi democratice, tirania – tiranice şi celelalte tot aşa. Aşezând astfel legile, stăpânirea declară că acest folos propriu este, pentru supuşi, dreptatea" (Platon, *Opere*, vol. V, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986, p. 97).

[73] Mihnea Petru Pârvu, *Justiţie cosmetizată: „Farmecele" de la Farmec Cluj-Napoca*, „România liberă" – online, 4 aprilie 2005. În replică imediată la acuzaţiile bucureşteanului, un *anonim*, din rândul celor mulţi acuzaţi ori în numele unuia sau a altuia dintre aceşti acuzaţi, spunea, printre altele, că un asemenea om nu poate „să întineze imaginea unor oameni de o probitate morală cunoscută în comunitatea locală", iar *SC Farmec SA* are „încredere în capacitatea organelor judecătoreşti de a stabili adevărul" (*** *SC Farmec – denigrată pe nedrept*, „Jurnalul naţional", nr. 3619 din 5 aprilie 2005, p. 14).

În lipsa restricţiilor sau a unor insuficiente restricţii, pentru cel ce înfăptuieşte actul justiţiei mai eficient este să-şi vândă prima dată nepriceperea, iar dacă totuşi are pricepere atunci o folosire cât mai redusă a acesteia, clientului care oferă cel mai bun preţ sau *surogat* al acestuia.

De obicei, cel mai bun preţ se poate obţine pentru vânzarea unei nedreptăţi, mai ales când eşti bine pregătit, căci ştii profita de lipsa unor probe, de calitatea slabă sau contradictorie a altor probe[74], iar pe deasupra vinovatul e întotdeauna dispus să ofere un mic avantaj suplimentar drepturilor pe care oricum le obţii altfel, ca magistrat.

Justiţiarii care ajung aici ascultă de obicei de cei care i-au pus în funcţii şi/sau îi conduc[75], nu de lege, devenită sau pe cale de a deveni, pentru unii dintre ei, un *moft*[76]. În funcţie de loc şi de moment, ei ajung să formeze o *caracatiţă*, precum la noi ... *odată*, când, după spusele unui prim-ministru, „a pus stăpânire", înainte de a veni el la putere, „pe societatea românească şi pe aparatul judiciar"[77] şi a judecat *jaful* săvârşit în economia naţională de către cei care n-au respectat regulile jocului[78].

Justiţia nu *lucră* însă singură. Fără *Poliţie* şi alţi colaboratori ea este precum stăpânul fără servitor(i), şi invers. În timp, între procurori, judecători, avocaţi, poliţişti, oameni de afaceri etc. se nasc fel şi fel de relaţii, pe care unii le folosesc pentru a schimba guvernanţii, pentru a ocupa funcţii cât mai înalte de conducere în ierarhia socială, pentru a obţine privilegii, pentru a se îmbogăţi[79] sau a-i îmbogăţi

---

[74] „Cu o cadenţă care dă de gândit, în ultima vreme justiţia pare preocupată nu atât de aflarea adevărului şi, când e cazul, de pedepsirea vinovaţilor, cât de şmecheriile de procedură prin care rămân în libertate periculoşi infractori" (Petre Calapodescu, *Şmecherii procedurale*, „Libertatea", nr. 4772 din 20 august 2005, p. 2).

[75] Sebastian Dan, *Un raport cenzurat de la Parchetul Braşov dezvăluie cum se fac presiunile în Justiţie*, „Adevărul" – online, nr. 4678 din 19 iulie 2005; Mădălina Bălan, *Culmea justiţiei: Scandalagiul Covei jr. este nevinovat, iar victima sa urmărită penal*, „Gardianul" – online, nr. 994 din 2 septembrie 2005.

[76] În caliate de primar general al Capitalei: „Am văzut atâtea legi ale statului român siluite, modificate prin hotărâri politice ale unui Consiliu General. Le-am văzut cu ochii mei" [Traian Băsescu, *Discurs* – de ziua Justiţiei, 3 iulie 2005 (http://www.just.ro/discursinterviu.php?idparam=15)].

[77] Călin Popescu-Tăriceanu, *Declaraţie de presă*, http://guv.ro/presa/afis-doc.php?idpresa=37205 &idrubricapresa= (31.03.2005).

[78] Pentru exemplificare, amintesc cazul *Combinatului de Vinificaţie – Vidsamp*, în valoare de câteva milioane de dolari, care a ajuns în mâna liberalului-şef de la Vaslui, „Cu o simplă creanţă de 6 miliarde de lei, purtată din mână în mână mai bine de 5 ani, beneficiind şi de ajutorul executorului judecătoresc Adrian Guţu" (N. Moldovan, *Şeful PNL Vaslui, Ion Vrânceanu, a găurit bugetul cu 122 miliarde lei*, „România liberă" – online, 4 aprilie 2005).

[79] „La începutul anilor '90, când furia jocurilor de tip «Caritas» cuprinsese România, zeci de magistraţi s-au numărat printre primii îmbogăţiţi în urma unor astfel de escrocherii. Cel mai cunoscut caz de acest gen a fost cel al jocului de întrajutorare «Mega Caritas» din Piteşti, pus pe roate, în 1993–1994, chiar de un judecător [...] Tiberiu Iordache, în acea perioadă magistrat la Judecătoria Piteşti. În 1998, contabilul jocului, Dumitru Bădoi, a înmânat magistraţilor Curţii de Apel Braşov, care judecau dosarul ce îi viza pe responsabilii escrocheriei, o listă cu peste 140 de judecători, procurori, ofiţeri de poliţie, funcţionari şi patroni de hoteluri deveniţi milionari peste noapte, după ce

pe alţii, pentru a scăpa vinovaţii de pedeapse etc., fără a-şi bate capul cu explicaţii sau prea multe explicaţii faţă de opozanţii lor.

Sub conducerea unor poliţişti mai tineri sau compromişi şi a unor jurişti şireţi şi chiţibuşari, destui inculpaţi nu au fost băgaţi în seamă, ba chiar scoşi de sub fel şi fel de acuzaţii[80], putând spune că justiţia şi cei care se aseamănă cu aceasta formează, metaforic vorbind, o pânză de paianjen, care, din când în când, prinde musculiţe şi lasă să scape viespii şi bondarii. „Să lăsăm *Justiţia* să-şi facă datoria", spun toţi cei care pot profita de ea[81], iar aceştia sunt mulţi şi de toate felurile[82].

Pe om însă, deci şi pe procuror, judecător sau avocat trebuie să-l iei după faptele sale şi nu după vorbele sau raţionamentele cuiva[83].

La un moment dat, *bilanţul eficienţei justiţiei* ca urmare a plecării unora şi venirii altora la guvernare conţinea datele statistice din *tabelul 1*.

Tabelul 1

Măsuri luate de Ministerul Justiţiei
Pentru întărirea disciplinei şi prevenirea corupţiei[84]

Nr.crt.	Măsuri luate de Ministerul Justiţiei	2000	2001
0	1	2	3
1	Propuneri pentru îndepărtare din magistratură însuşite de C.S.M.	–	2
2	Propuneri pentru revocarea din funcţii de conducere însuşite de C.S.M.	2	8
3	Aviz de cercetare penală judecători	15	21
4	Aviz de cercetare penală procurori	3	6
5	Aviz de cercetare penală notari publici	54	50

au depus la «Mega Caritas» câte 60.000 de lei". În final, „singurul condamnat să despăgubească [...] a fost contabilul Dumitru Bădoi. Nici vestitul joc «Caritas», iniţiat la Cluj de către Ioan Stoica, nu a fost ocolit de judecătorii şi procurorii din zonă. Şi de aici, s-a aflat mai târziu, zeci de magistraţi şi-au «îngrăşat» conturile cu sume fabuloase de bani" (Raluca Dan şi Ramona Feraru, *Restricţii pentru magistraţi*, „Evenimentul zilei" – online, 1 septembrie 2005).

[80] Procurorul Flavius Craznic, consilier al ministrului justiţiei, a fost acuzat că ar fi sustras probe din dosarul ce-l acuza pe fiului marelui tenisman Ion Ţiriac – Alexandru Ţiriac – de trafic de droguri şi că „ar fi păstrat tăcerea în cazul dispariţiei a şase kilograme de cocaină" în cadrul „unor activităţi sub acoperire pentru combaterea traficului cu droguri pe teritoriul României". Cineva a plecat cu cocaina aceasta în străinătate, pentru a o livra sub supravegherea autorităţilor de acolo, şi s-a întors fără de ea şi fără a o fi livrat. (Liliana Năstase, *Justiţia, zguduită de scandalul drogurilor*, „Adevărul" – online, nr. 4710 din 25 august 2005).

[81] „Nu vom permite o justiţie independentă în corupţie, şi în ineficienţă" [Traian Băsescu, *Declaraţie de presă*, http://guv.ro/presa/afis-doc.php?idpresa=37205&idrubrica presa= (31.03.2005)].

[82] Despre cum îşi fac însă unii datoria, a se vedea, de pildă, mult mediatizatul caz *Covei*, în care fiul unui judecător craiovean, cu şase dosare penale la activ (fiul), a scăpat *basma curată* de fiecare dată.

[83] „Cele mai multe judecăţi false în privinţa lucrurilor omeneşti se datoresc infirmităţii şi nu slăbiciunii intelectuale, pentru că mai degrabă pierde omul simţul realităţii prin partea morală, decât prin cea intelectuală" (Garabet Ibrăileanu, *Privind viaţa*, Edit. „Dacia", Cluj, 1972).

[84] http://www.gov.ro/obiective/pganticoruptie/Anexa.pdf (23.08.2005).

Tabelul 1 (continuare)

6	Aviz de cercetare penală executori judecătoreşti	1	10
7	Aviz de trimitere în judecată judecători	1	6
8	Aviz de trimitere în judecată procurori	0	1
9	Aviz de trimitere în judecată notari publici	18	12
10	Sancţiuni disciplinare aplicate personalului auxiliar al instanţelor	109	120
11	Acţiuni disciplinare împotriva magistraţilor	5	10

Cine nu învaţă din păţaniile altora riscă să pătimească şi el, iar asemenea oameni sunt şi în justiţie.

Bunăoară, din vicepreşedinte la Tribunalul Giurgiu, Simion Neculai a ajuns judecător la Galaţi, unde „a fost prins în flagrant la data de 13 decembrie 2004, după ce a primit suma de 10.000 euro de la o persoană-denunţător", care voia să obţină de la foştii colegi din Giurgiu ai mituitului „anularea unui titlu de proprietate privind o suprafaţă de 8 hectare de teren intravilan şi construcţiile aferente"[85]. Cele relatate în presă mă fac să cred că judecătorul inculpat fie ştia de posibilitatea coruperii şi a unor foşti colegi, nu numai a lui, fie a vrut să joace la cacealma cu mituitorul şi nu i-a reuşit.

Într-o întâlnire ce a avut loc în martie 2005, la Bruxelles, cu comisarul european pentru extindere, Olli Rehn, premierul Constantin Popescu Tăriceanu a ţinut să epateze cu lupta sa împotriva corupţiei din România, arătând că ultimele anchete „vizează 199 de judecători, 11 procurori, 60 de ofiţeri de poliţie şi 16 ofiţeri ai serviciilor vamale"[86].

În perioada (22–27 iunie 2005) realizării (la comanda *Delegaţiei Uniunii Europene la Bucureşti*) unui sondaj IRSOP[87], 58% dintre cei intervievaţi apreciau că „este imposibil să se elimine şpaga, favoritismul şi influenţa politicului în justiţie (58%)", iar „85% dintre chestionaţi au spus că sunt de acord cu afirmaţia potrivit căreia cine nu are bani sau relaţii nu are şansa să fie tratat corect în Justiţie"[88].

Or, atâţia corupţi în justiţie[89] şi în rândul altor categorii de privilegiaţi au contribuit din plin la marele prăpăd petrecut după 1989 în România (în privinţa proprietăţii, a educaţiei şi culturii omului de rând, a şanselor de reuşită a acestuia în raport cu finalitatea sa – asigurarea unei existenţe decente şi prospere), prăpăd care va rămâne acompaniat de o nemulţumire ce va umple multă vreme sufletul celor sacrificaţi fără rost, asemănător păcatului originar săvârşit de Adam şi Eva, de făuritorii capitalismului primitiv şi de conducătorii tirani din ultima vreme.

---

[85] Gabriela Ştefan, *Un judecător gălăţean trimis în judecată pentru o şpagă de 10.000 de euro*, „Adevărul" – online, nr. 4546 din 14 februarie 2005.

[86] Clarice Dinu, *Tăriceanu pune pe masa UE dosarele de corupţie*, „Curierul naţional", nr. 4283 din 24 martie 2005.

[87] First market and opinion research agency in Romania after the historic change in 1989 [http://irsop.ro/who.asp?page=who_history (05.09.05)].

[88] http://stiri.juridice.ro/index.php?subaction=showfull&id=1125612288&archive=&start_from =&ucat =5& (05.09.05).

[89] În 2005, în Justiţie erau în funcţii, la un moment dat, „3998 de judecători şi 2149 de procurori" (Vezi: „Adevărul" – online, nr. 4700 din 13 august 2005).

3.6. GHIŞEUL PUBLIC ŞI ... MAI SUS DE EL

O privire fugară în real ne permite să observăm că omul există în societate şi prin societate. Această existenţă, socială, implică îndeplinirea de către om a funcţiilor lui vitale fără a leza îndeplinirea aceloraşi funcţii de către semenii săi, o aplicare a principiului „ce ţie nu-ţi place altuia nu-i face". Necesitatea respectării acestui principiu de convieţuire socială a condus la apariţia statului – instituţie cu oameni legitimaţi să îndeplinească funcţia de justiţie, de poliţie, de apărare contra străinilor şi de altă natură a membrilor lui. Din păcate însă, conştiinţele curate au fost de timpuriu corupte, iar de acest „putregai" social comunităţile umane n-au mai scăpat.

„Mai înainte vreme, impiegaţii statului se ziceau slujbaşi, adică oameni la serviciul publicului, având datoria de a opri pe locuitorii de sub jurisdicţia lor de a se asupri unii de alţii şi de a răpi unii de la alţii; de a-i obliga pe fiecare de a respecta dreptul şi proprietatea altora, de a înfrâna pe asupritori, de a face dreptate asupriţilor şi de a împlini dările şi datoriile către Stat". Dar acum? Acum „lucrurile s-au schimbat. Ei se numesc funcţionari, şi din servitori ce erau ai poporului, sluga de altădată se consideră ca stăpânul publicului; şi de la vătăşel la întâiul ministru, de când s-a schimbat numele, s-a schimbat şi purtarea; pentru dânşii, numele de funcţionar însemnează stăpân, fie din plugari, fie din mitocănime sau din ciocoime"[90].

Şi s-a mai schimbat ceva. A apărut *ghişeul* – o „ferestruică sau deschizătură făcută în uşa sau în peretele unui birou, prin care funcţionarul unei instituţii ia legătura cu publicul"[91].

În raport cu publicul, cel ce se află în spatele *ghişeului* ajunge, mai devreme sau mai târziu, un mic suveran şi se comportă ca atare, dacă autoritatea căreia îi este subordonat îi permite aşa ceva şi, de regulă, îi permite, căci aceasta este formată din oameni ca şi el, care îşi neglijează unele obligaţii şi atunci majoritatea lor manifestă oarecare îngăduinţă reciprocă unul faţă de celălalt.

De îndată ce te ştiu în spatele ghişeului sau că poţi ajunge acolo la vreun funcţionar, cei interesaţi te „curtează" şi încearcă să te atragă în fel şi fel de înţelegeri profitabile, mai ales pentru ei. Rareori mai poţi face un pas fără să nu te împiedici de binevoitori cărora nu oricine le poate rezista provocărilor, iar atunci faci fapte care se pot şi pedepsi, dacă află o autoritate sau alta de supraveghere în domeniu[92].

Un fost (până în 2004) consilier local (Dumitru Pavelescu) şi un consilier juridic (Alin Vasilica Drugău) în funcţiune la Primăria Sectorului 2 Bucureşti au fost prinşi (în 18 martie 2005) de procurori PNA restituind *mită* dată de un

---

[90] Ion Ghica, *Muncă şi industrie*, în: **** Axiologie românească. Antologie*, Edit. „Eminescu", Bucureşti, 1982, p. 63-64.

[91] **** Mic dicţionar enciclopedic*, ..., p. 426.

[92] Petrişor Cană*, Parchetul Naţional Anticorupţie cercetează, în premieră naţională, un întreg consiliu local*, „Adevărul" – online, nr. 4719 din 5 septembrie 2005.

admninistrator *delator* al unui SRL pentru a obține, cu ajutorul unor funcționari din cadrul comisiei de specialitate a Consiliului local de sector, patru spații comerciale la un preț subevaluat[93].

Urcând, din spatele ghişeului, undeva mai sus, este „foarte trist a vedea pe acei care fără ştirea lui Dumnezeu s-au suit acolo unde nu-i chema puterile lor intelectuale şi morale; nenorociții nu-şi pot împlini misiunea cu demnitate, şi se expun a fi ruşinea nației şi a familiei”[94].

În 1929, statul român a împrumutat de la compania suedeză Swedish Match 27 milioane de dolari SUA, pe termen de 30 de ani. La scadență, în 1959, guvernul (comunist) de atunci s-a făcut că „plouă”, iar „ploaia” asta a durat până după 1989. În vremea prim-ministrului Nicolae Văcăroiu, la Guvern s-a prezentat filiala *AB Electro Invest* din România a concernului suedez *ABB*, cu o pretenție de 3 miliarde de dolari, ca urmare a cumpărării de către acest concern a 98% din creanțe, pretenție care n-a fost acceptată, profitându-se, probabil, de faptul că asemenea cumpărări se fac de obicei la prețuri derizorii, iar față de un astfel de preț se cerea enorm de mult. În anul 1996, la guvernare a venit CDR, care a acceptat renegocierea datoriei suedeze, redusă, în final, doar la 120 milioane de dolari, care au fost plătiți până în 2001. Numai că, din această sumă, n-au ajuns la destinație 600.000 dolari şi fostul manager (Peter Fallenius) la această filială a declarat, după ce a fost arestat, că aceşti bani au fost dați ca mită (cash, cadouri şi sub formă de haine şi călătorii de distracție) unor oficiali români, abilitați să negocieze plata datoriei.

De la AB Electro Invest, banii au ajuns prima dată în firma offshore *Chaville* din Insulele Virgine (în Marea Caraibelor – America Centrală), aparținând românului Mihai Cotfas, mutat ulterior în Suedia. O parte din aceşti bani, Cotfas i-a trecut în contul unei alte firme offshore, *Kropara* – a lui Fallenius, înregistrată în acelaşi paradis fiscal. De aici, fostul ministru al finanțelor în acea perioadă – Mircea Ciumara, coleg de facultate cu Cotfas şi cu un fiu care şi-a făcut studiile în Suedia – a negat că ar fi ajuns ceva bani la el[95]. La fel şi fostul primar al Bucureştilor – Viorel Lis – deşi recunoscut că a fost, cu o delegație de la primăria Capitalei, în Suedia, pe bani de la *AB Electro Invest*, pentru a vedea un proiect de termocentrală în vederea retehnologizării obiectivelor ei de acest fel, dar a fost şi la Guvernul suedez, la Primăria Stokholm, aşa că n-are nici-o legătură cu mita pentru plata datoriei către Suedia, care e o problemă ce s-a rezolvat la Guvern.

În această mişcare a părerilor de la suedezi şi de la români s-a implicat, alături de instanța ce judecă procesul lui Peter Fallenius, şi *PNA*, iar într-o zi va afla şi cititorul ... ce se spune.

---

[93] V.F., *Funcționari corupți prinşi pe când returnau şpaga*, „Adevărul”, nr. 4576 din 21 martie 2005.

[94] Ion Ghica, *op. cit*., p. 62.

[95] Andrei Bădin, Daniel Neamu, Cezar Simache, *PNA intră pe firul spăgii suedeze*, „Evenimentul zilei” – online, 20 martie 2005.

Singur sau împreună cu colegii lui, funcţionarul public vede în statul ce se află în spatele lui un stăpân cu o avere inepuizabilă, dacă nu impresionant de mare, şi foarte zgârcit cu el, mai ales când e vorba de a-l plăti pentru munca sa. Pentru o parte a acestor funcţionari, spiritul public de adevăr şi dreptate ajunge sub stăpânirea lor reacţionară.

3.7. ÎNVĂŢĂMÂNTUL ... DE COTAŢIE

Nevoia de *muncă*, de *educaţie* şi de *ştiinţă* a fost şi continuă să fie mare, poate cea mai mare *prioritate* a unui popor, cel puţin în lumea contemporană, astăzi.

În privinţa muncii, am ajuns să mergem la alţii să muncim, după ce omul de rând a muncit o bună bucată de vreme şi în ţară, dar tot pentru alţii.

În privinţa educaţiei, *învăţământul* este un *obiect de trebuinţă* individuală şi socială a omului – *trebuinţa*: a) *de cunoştinţe* veridice, utile şi eficiente despre lume şi viaţă; b) *de deprinderi* adecvate; c) *de acţiuni* susţinute de o voinţă bazată pe valori sociale şi ideale.

Se ştie „că este mult mai uşor să înveţi ceea ce alţii ştiu deja decât să ajungi la aceste cunoştinţe prin experienţă proprie”[96], iar datorită economiei de timp, a cheltuielilor reduse şi a altor avantaje *învăţământul* a devenit, la fel ca atâtea alte obiecte de trebuinţă, *o componentă a pieţei*, care ne oferă, pe lângă multă binefacere, şi lucruri de care ne putem lipsi.

Dintr-o încercare de *identificare* şi *ierarhizare* a unor asemenea lucruri, negative, aflăm că, în opinia a vreo 2500 de *respondenţi* (studenţi, profesori, prodecani, decani, şefi de catedre, rectori, prorectori, secretari, persoane din secretariat şi administraţie) din 11 universităţi (mari şi mici, publice şi private, din centre universitare mari şi mici, de tradiţie şi mai noi, multi şi monoprofil), „cea mai gravă problemă e favoritismul [...] De gravitate similară este percepută a fi hărţuirea sexuală pe linie ierarhică. Pe locurile următoare în ierarhia gravităţii se situează relaţiile erotice între profesori şi studenţi şi relaţiile de tip clică la nivelul corpului academic şi administrativ”[97].

Cercetarea sociologică amintită a vizat şi *mita*. În ierarhia oferită de cadrele didactice intervievate problemelor grave de etică, aceasta, mita, ar ocupa locul 3, cu 15% din numărul total de menţiuni făcute.

Se scrie mult şi se vorbeşte şi mai mult despre *mită* şi în învăţământul preuniversitar, iar aici, printre motivaţiile ei mai recente a apărut *copiatul* la *capacitate* şi la *bac(alaureat)*.

---

[96] Nicholas Georgescu-Roegen, *Legea entropiei şi progresul economic*, Edit. Politică, Bucureşti, 1979, p. 78-79.

[97] Mihaela Miroiu (coord.) ş.a., *Etica în universităţi*, http:\\www.edu.ro/download/eticauniv.doc (07.07.2005).

Potrivit unui mini-sondaj de opinie realizat pe *site*-ul oficial al Ministerului Educației – www.portal.edu.ro, la bacalaureatul din 2005 au fost locuri în care s-a putut copia în schimbul a 100–200 mii lei de elev[98].

Copiatul îi ispiteşte şi pe unii studenți, mai ales pe cei care au săvârşit un asemenea păcat în liceu, iar anterior în gimnaziu. În acest sens, o statistică personală ne indică un procent de neînfrânați de aproape 10%, atunci când sancțiunea faptei lor se reduce doar la ratarea promovării examenului în cauză.

Ca şi în alte domenii ale vieții sociale, asistăm şi în unele unități de învățământ la o manie a încadrărilor şi promovărilor *cu pile*, *relații*, *cunoştințe*[99] şi *... cu altceva*, favorizată de o autonomie prost înțeleasă de conducerea instituției, de angajat (profesor şi cercetător) şi de cursant (elev sau student).

De-a lungul timpului, presa a semnalat că la unele universități şefi au ajuns să fie tați, socri, cumnați, naşi etc. iar subalterni să fie persoane corolare acestora, adică fii, fice, surori, nepoți, fini etc; altfel spus, mici clanuri rubedeniale – motive de invidie, de comportări capricioase şi de dispută publică[100], ceea ce atenuează necesitatea meritului sau a creării unei reputații.

Din *meserie* cu vocație, altădată nobilă, iar în prezent cu sarcini deosebit de complexe[101], învățământul a ajuns cenuşăreasa unor partide[102], sindicate, manageri şi, implicit, *obiect de batjocură* pentru *unii* dintre slujitorii lui şi ai mass-mediei.

La începutul anului 2005, reporterii unui cotidian central au descoperit că în şcoala postliceală din Capitală, purtând numele cunoscutului medic român de origine franceză – *Carol Davila*, „oricine putea să se înscrie direct în anul al doilea de studiu sau chiar să obțină o diplomă de absolvent fără a trece pe la cursuri", şi asta „în schimbul unor «atenții»" – magnet financiar destul de puternic pentru a organiza examen de admitere şi pentru anul şcolar 2005–2006, ulterior deciziei *Ministerului Educației şi Cercetării* de a trece în regim de lichidare[103].

---

[98] Gabriela Vieru, *Elevii spun câtă şpagă au dat la bac şi cum s-au comportat supraveghetorii*, „Adevărul" – online, nr. 4678 din 19 iulie 2005.

[99] „Comerțul cu diplome, furtul intelectual, avantaje obținute pe criterii politice, concursuri măsluite, promovări spectaculoase, acestea sunt câteva forme de corupție universitară din țara noastră" (Florentina Stoian, *Corupția universitară din România – reclamată la Comisia Europeană*, „Adevîrul" – online, 7 iulie 2005, p. 1].

[100] Melania Mandas Vergu, *Carnetul cu note – Promovările în funcții sunt făcute după încuscriri*, „Adevărul" – online, nr. 4559 din 1 martie 2005.

[101] Aurel Negucioiu, *Tranziția rațională*, Edit. Economică, Bucureşti, 1999, p. 211–240 (*Învățarea în tranziție sau ordinea în priorități*); Aurel Negucioiu, *Provocări mai vechi şi mai noi în fața pedagogiei universitare*, „Studii şi cercetări din domeniul ştiințelor socio-umane", vol. 13, Edit. „Argonaut", Cluj-Napoca, 2005.

[102] Silviu Alupei, *Politicieni făcuți universitari la facultăți din Crevedia, Făget şi Amara*, „România liberă" – online, 7 iulie 2005.

[103] Ana Maria Vieru, *„Şcoala de şpagă" sfidează astăzi legea*, „Evenimentul zilei" – online, 20 iulie 2005.

În iulie 2005, două cadre didactice (asist.univ. Lucian Bratu şi lect.univ. Dumitru Popa) de la *Facultatea de Drept a Universităţii Ecologice „Dimitrie Cantemir”* din Iaşi au fost surprinşi de procurori *PNA* pretinzând şi/sau luând *mită* de la mai mulţi absolvenţi ai *Academiei de Poliţie „Alexandru Ioan Cuza”* din Bucureşti, pentru susţinerea şi/sau promovarea de către aceştia a examenului de licenţă. La numai o zi după reţinerea şi areastarea în interval de 24 de ore a infractorilor, preşedintele ţării, Traian Băsescu, cataloga pe proaspătul licenţiat drept „tipul nou al poliţistului român, cu o mentalitate deschisă şi care răspunde cerinţelor României de azi”, eveniment exploatat a doua zi de presă[104], parcă în favoarea celor aflaţi în contradicţie cu noua putere.

În loc să se limiteze la a înfiera comportamentul unor cadre didactice certate cu morala societăţii în care trăiesc[105], alţi jurnalişti merg mai departe şi spun că „învăţământul românesc e acel creuzet care ia tânărul, îl bombardează cu informaţii, îl disciplinează, îl instruieşte şi la sfârşit mi ţi-l strică de nu mai poţi să faci nimic cu el”[106].

Despre *Universitatea Româno-Arabă*, devenită apoi *„Bogdan Vodă”*, cu sediul mai întâi la Cluj-Napoca şi pe urmă la Baia Mare, *se spune* că ar fi fost „hrănită” o vreme cu bani de la un grec (pe numele de Katounis) căruia guvernul Văcăroiu i-ar fi promis că îi va vinde o parte din flota comercială a României. La sugestia premierului de atunci, grecul a deschis un cont de 25 milioane de dolari americani la Banca Ţiriac, de unde o parte au plucat mai departe, pe baza semnăturii „controversatului Fahti Taher, amic al vicepreşedintelui PSD Viorel Hrebenciuc, considerat de presa centrală adevăratul «naş» al afacerilor arabilor din România”[107].

La *patronul* acestei universităţi – Husein A.H. Jaradat, alias când Hadi Jaradat, când Rahman Abdel Mohammad, când altfel, probabil – şi-au făcut studiile, printre alţii: Khaled Matar – „unul dintre «bidoanele» cu bani ale teroriştilor Al-Qaeda”, vameşi şi poliţişti din România prieteni, având ca profesori, printre alţii, pe ce cel ajuns mai târziu procuror general al României (Ilie Botoş), pe cei care l-au făcut dublu licenţiat, doctor şi autor de cărţi şi, nu în ultimul rând, pe el. Cu ce preţ? Deocamdată, ştiu numai cei care au trecut prin această instituţie de învăţământ superior ca rectori, decani, profesori şi studenţi.

---

[104] A se vedea, de pildă: Ramona Lică, *Doi profesori ai Academiei de Poliţie, arestaţi pentru mită în timp ce Băsescu îi lăuda pe absolvenţi*, „Gardianul” – online, nr. 957 din 21 iulie 2005, p. 1; G.T., *Profesori arestaţi pentru şpagă*, „Ziua” – online, 21 iulie 2005.

[105] *Ibidem*; Adrian Cinpoeru, *Decanul de la ISE bea*, „Ziua de Ardeal” – online, 11 februarie 2003; Cătălina Vlad, *Ce se ascunde în spatele schimbării decanului de la Facultatea de Ştiinţe Economice*, „Adevărul de Cluj”, nr. 3731 din 18 februarie 2003, p. 14; C. Vlad, *Un fals cu consecinţe grave efectuat la „comanda” rectorului*, „Adevărul de Cluj”, nr. 4092 din 26 aprilie 2004, p. 15.

[106] Institutul de Sondare a Opiniei Publice, *Bursa şpăgilor: Circuitul examenelor în euro (băieţi) şi în natură (fete)*, „Academia Caţavencu”, nr. 6, 16–22 februarie 2005, p. 7.

[107] Silviu Mănăstire, *Universitatea arabă de şmenuri*, „Ziua de Cluj”, 12 aprilie 2005.

3.8. ASIGURĂRILE CU ... RISCURI

Omul trăieşte în condiţiile unor incertitudini privind existenţa şi dezvoltarea sa, incertitudini cunoscute sub numele de *risc(uri)*[108]*:* riscul de a se îmbolnăvi, riscul de a-şi pierde capacitatea de muncă, riscul de a-şi pierde locul de muncă, riscul de a-şi pierde viaţa, riscul de a-şi pierde un bun material de valoare ş.a.m.d., riscuri datorate unor evenimente deosebite – boală, accident, furt, incendiu, cutremur etc.[109]

Înlăturarea, parţială sau integrală şi cât mai rapidă a consecinţelor nedorite în cazul producerii unor asemenea evenimente reclamă bunuri şi modalităţi adecvate de intervenţie, a căror *asigurare* se poate face în mod individual şi/sau colectiv.

Cea mai eficientă asigurare împotriva unui risc este colectarea şi folosirea de mici contribuţii individuale în conformitate cu interesul general al asiguraţilor, iar pentru a exploata această nevoie, de asigurare eficientă a omului, în societatea modernă s-au organizat şi dezvoltat puternice societăţi de asigurare şi/sau reasigurare, care-şi arogă menirea de a prelua, gestiona şi elimina, pe cât posibil, urmări nedorite a diferite *riscuri* – delimitate de alte riscuri prin adaosul de *asigurate*[110].

În anul 2004, volumul total al primelor brute de asigurare subscrise în România a ajuns la peste 35.100 de miliarde lei sau peste 860 milioane euro, sumă mai mare cu 35% faţă de cea din 2003[111], dar insuficientă pentru cei care deţin privilegiul colectării şi administrării ei. Aceştia vreau să obţină mai mult, eventual cât în ţările cu o economie de piaţă dezvoltată, unde cheltuielile medii de asigurare ale unui locuitor variază între 1.500–3.000 $/an. Cum? Promovând practici mai mult sau mai puţin ortodoxe faţă de clienţi şi concurenţi[112].

---

[108] „**RISC**, măsură a neconcordanţei dintre diferite rezultate posibile, mai mult sau mai puţin favorabile sau nefavorabile, într-o acţiune viitoare” (*** *Dicţionar de conducere şi organizare*, Edit. Politică, Bucureşti, 1985, p. 710).

[109] După alţi economişti, riscu(ri)l(e) ar fi tocmai asemenea eveniment(e). „**RISC 1.** Pericol posibil. **2.** Eveniment viitor dar nesigur, ce provoacă daune [...]” [Gh.D. Bistriceanu, C.G. Demetrescu, E.I. Macovei, *Lexicon de finanţe-credit, contabilitate şi informatică financiar-contabilă*, vol. I (*Finanţe şi credit*), Edit. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981, p. 637]; „Astfel, dincolo de riscurile catastrofice – furtuni, inundaţii, alunecări de teren, erupţii vulcanice, cutremure – care sunt «vechi de când lumea», viaţa noastră este însoţită de accidente, boli, invalidităţi, neputinţele bătrâneţii, moarte; totodată, putem fi victimele unor furturi, jafuri, tâlhării, rea-credinţă şi înşelătorii în afaceri şi, de ce nu, ale propriilor noastre erori profesionale” (Mircea şi Corina Ştefan, *Asupra pachetelor de asigurare flexibile*, „Studii şi cercetări din domeniul ştiinţelor socio-umane”, vol. 13, Edit. „Argonaut”, Cluj-Napoca, 2005).

[110] „**RISC ASIGURAT**, fenomen (eveniment) sau complex de fenomene (evenimente) la producerea căruia (cărora) asigurătorul este obligat să achite asiguratului (sau beneficiarului asigurării) despăgubirea de asigurare sau suma asigurată” (*** *Dicţionar de conducere şi organizare*, ..., p. 711).

[111] *** *Piaţa asigurărilor a urcat la peste 860 milioane de euro în 2004*, „Adevărul” – online, nr. 4577 din 22 martie 2005.

[112] Pentru mai multe detalii în acest sens, a se vedea, de pildă: Mircea Ştefan, *Asupra stării actuale a pieţei asigurărilor din România*, „Studii şi cercetări din domeniul ştiinţelor socio-umane”, vol. 12, Edit. „Argonaut”, Cluj-Napoca, 2004, p. 334–341.

S-a dus şi se duce o mare bătălie pentru impunerea şi acapararea de *asigurări obligatorii* de bunuri şi de viaţă, specifice „capitalismului de cumetrie".

Asigurările facultative sunt dominate de asiguratori, care ademenesc clienţii cu oferte de prime de asigurare competitive şi cu alte avantaje, dar răspund cu servicii de despăgubire adesea incomplete şi de slabă calitate.

La un moment dat, această practică a fost confirmată şi de cea mai înaltă autoritate în materie – *Comisia de Supraveghere a Asigurărilor* (CSA). „«Avem o problemă la unele firme de asigurări – importante, spunea preşedintele acestei comisii – , legat de modul în care îşi instruiesc consultanţii şi de corectitudinea informaţiilor date de aceştia potenţialilor clienţi. De multe ori, pentru a-i atrage pe clienţi, acestora li se fac prezentări superoptimiste, cu fructificări extraordinar de bune. În realitate, cel puţin în primii ani de valabilitate ai poliţei, asiguraţii nu au regăsit câştigurile promise de consultanţii firmelor de asigurări. Ba, uneori, clienţii au constatat că, în loc ca investiţia să sporească, chiar a scăzut»"[113].

Timpul scoate la iveală faptul că fapte monetare negative de amploare se petrec şi la mari operatori de profil din lume, având câte un „picior" bine infipt în piaţa românească a asigurărilor.

La faimosul *AIG* (*American International Group*), de pildă, s-a descoperit că de mai mulţi ani aveau avut loc tranzacţii dubioase care au servit la manipularea rezultatelor. Dintr-o *tentaculă* sau alta a acestei societăţi în lume, o parte din bani s-au scurs către firme offshore de reasigurare aflate în Barbados, Bermude şi în alte paradisuri financiare[114].

3.9. PRESA ... SLUTĂ

Odată cu dezvoltarea tiparului şi cu înmulţirea tipografiilor s-a impus şi a triumfat şi presa, ca urmare a faptului că ea „era mai ieftină, în comparaţie cu cărţile; putea fi multiplicată într-un număr mare de exemplare; cuprindea o cantitate diversificată de informaţii într-un spaţiu relativ restrâns; se adresa unui public mai larg, cu statute sociale şi preocupări profesionale diverse; avea o fiabilitate sporită, fiind mai uşor de manevrat, transportat şi distribuit"[115].

---

[113] L.V., *Există firme importante de asigurări care, pentru a-şi atrage clienţii, le promit acestora câştiguri „superoptimiste", pentru care nu-şi asumă răspunderea*, „Adevărul" – online, nr. 4582 din 28 martie 2005.

[114] „The wide-ranging investigation covers AIG's relationship [...] with [...] several offshore insurance companies that may have taken part in similar deals. Securities regulators for months have been investigating a type of insurance policy in wich companies are paid premiums but do not take on real risk. Such policies can be used to obscure corporate financial statements" [Carry Johnson, *AIG to Miss Deadline for Annual Report, Aim for April 30*, http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A14478-2005Mar30.html (27.07.2005)].

[115] I. Lumperdean, *Literatura economică din Transilvania la începutul epocii moderne*, Edit. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1999, p. 189.

Profitând de atâtea avantaje ale presei, numeroşi gazetari au jucat şi joacă la două capete: *adevăr* şi *minciună*, vânzându-şi autonom sau colectiv *reputaţia* şi *sluţind*, în acest fel, diferite ziare, reviste, buletine informative etc.

În munca lor de *informare*, unii oameni din presă leagă *prietenii* cu cele mai diverse persoane ale poliţiei, ale justiţiei, ale lumii politicienilor şi oamenilor de afaceri şi, nu în ultimul rând, ale lumii interlope[116]. Încet-încet, ei ajung să opereze la nivel înalt, iar de la viaţa dublă dusă până aici unii şi-au tras moartea[117].

Peste tot în lume, presa a avut şi are problemele ei de natură morală, profesională, editorială şi comercială[118].

Publicitatea este o armă cu *două tăişuri*. Cunoscând teroarea lor, „11 politicieni, afacerişti şi [...] reprezentanţi ai administraţiei ieşene au iscălit" o plângere către *Serviciul Teritorial Iaşi al PNA*, în care acuzau că directorul şi redactorul-şef al unui cotidian local („Ziua de Iaşi") au constrâns (în perioada 1999–2004) „mai mulţi politicieni, din partide aflate la putere sau în opoziţie, dar şi oameni de afaceri, să încheie contracte de publicitate în schimbul tăcerii asupra a tot felul de informaţii (de natură civilă, administrativă sau penală) pe care aceştia şi subalternii lor le-au adunat cu sârg „despre patroni, candidaţi la funcţii publice eligibile, şefi de regii sau de direcţii locale etc." Pentru contractele încheiate, „conducerea gazetei locale se angaja să nu publice anchete jurnalistice, în care protagoniştii să nu fie învinuiţi de fapte reale sau ... imaginare, menite să le afecteze imaginea". Beneficiul estimat în această afacere a fost de peste 3 miliarde de lei, drept pentru care iniţiatorii lui au fost trimişi (în 21 martie 2005) în judecată[119].

---

[116] Un exemplu mai recent care confirmă existenţa unor asemenea prietenii, urmările nefaste ale unora dintre acestea şi folosirea lor în scopuri oculte îl consider a fi cazul Marie Jeanne Ion (jurnalistă la postul de televiziune *Prima TV*) – *apropiată* a lui Omar Hayssam (miliardar de top în ţara care l-a adoptat, România, membru marcant, într-o vreme, în *gaşca* liderilor PSD, unde era şi senatorul de Buzău – Vasile Ion, tatăl jurnalistei –, şi om de afaceri cu multe *bube* în cap), Sorin Dumitru Miscoci (cameraman la *Prima TV*) şi Eduard Ovidiu Ohanesian (ziarist la cotidianul naţional „România liberă") – trei jurnalişti *răpiţi* apoi la comandă în Irak, împreună cu cel care i-a călăuzit din România aici, Mohamad Munaf, cetăţean irakiano-american, ţinuţi toţi acolo ostatici vreme de 55 de zile (28 martie–22 mai 2005), eliberaţi cu mult *tam-tam* şi *urecherea* de către preşedintele ţării, Traian Băsescu, a celor care n-au crezut şi nu cred în scenarii pefecte ale puterii şi serviciilor secrete ale acestei puteri de la noi şi de aiurea în lume.

[117] Unui asemenea om (Alfred Jake Lingle) de pe vremea lui Al Capone, poliţiştii îi telefonau necontenit pentru a le obţine „transferul sau avansarea sau îi telefonau politicieni care voiau să ajungă la o învoială cu cineva". Şi mai lucra „ca om de legătură între lumea interlopă şi aparatul politic". Aceştia şi mulţi alţii îl alimentau cu bani pentru cheltuieli personale, pentru jocul la bursă, pentru pariuri încheiate la alergările de cai şi de câini, în vreme ce singurul lui venit legal era „şaizeci şi cinci de dolari pe săptămână pe care-i câştiga făcând pe reporterul". La urmă, s-a ales cu mai multe focuri de revolver. (Pentru mai multe detalii, a se vedea: Kenneth Allsop, *op. cit*., p. 196-217).

[118] În privinţa unor asemenea probleme, a se vedea, de exemplu: Andrei Postelnicu, *Dictatura conspiraţiei peste adevăruri care dor*, „Evenimentul zilei" – online, 28 martie 2005.

[119] Gabriela Doboş, *Directorul şi redactorul-şef de la „Ziua de Iaşi" – trimişi în judecată de PNA pentru şantaj asupra unor politicieni şi oameni de afaceră*, „Adevărul" – online, nr. 4577 din 22 martie 2005.

Aflată sub aceeaşi *baghetă*, „Ziua de Cluj" a găsit de cuviinţă, la un moment dat, să arunce noroiul unui gazetar în slujitori de o viaţă ai unui institut de cercetări al Academiei Române, pentru că un „om" de-al cuiva altădată a ajuns să fie nemulţumit de consecinţele propriilor sale fapte pentru colegii lui[120]. Articolul a fost atât de „documentat" încât redacţia ziarului a refuzat orice drept la replică, mulţumindu-se doar să-i redea a doua zi vârsta reală unui academician.

Născut într-o noapte de decembrie 1989, din „Scânteia" comunistă, marele cotidian central – „Adevărul" a rămas, în martie 2005, fără *consiliul de administraţie* (Cristian Tudor Popescu – redactor-şef, Adrian Ursu, Bogdan Chireac şi Lelia Munteanu – redactori-şefi adjuncţi) care l-a menţinut, după moartea directorului fondator – Dumitru Tinu – în topul presei scrise din România, încheind anul 2004 cu un profit de aproape un milion de dolari, având ca sursă unică vânzarea ziarului. Decizia a venit pe neaşteptate, din partea ficei (Ana Maria Tinu) legitime a defunctului fondator, în calitate de acţionar majoritar (cu 83 de procente, din care 61 s-au presupus a fi disimulate în favoarea arabului Fathi Taher şi a liderului PSD Viorel Hrebenciuc)[121]. Ace(a)sta a mai hotărât însuşirea întregului profit al exerciţiului încheiat (vreo 700.000 $ de către ea/el, iar „restul" de către ceilalţi acţionari) şi îngheţarea salariilor redactorilor pe anul în curs (2005), şantajată, probabil, de cei care în 1989 şi după aceea au ajutat „Adevărul" şi nu vroiau să-l lase să le mai fie potrivnic[122], precum după moartea fondatorului – considerată, de fiul nelegitim al acestuia şi de alte persoane, a fi fost suspectă.

La cei 4 gazetari revocaţi din *consiliul de administraţie* s-au adăugat imediat încă 81 de demisii (majoritatea aparţinând redactorilor) dintr-un total de 220 de salariaţi (din care 64 redactori şi fotoreporteri)[123].

La începutul mandatului său de preşedinte al ţării (decembrie 2004), Traian Băsescu l-a somat pe „Mihai Iacob, directorul ziarului «Curentul» [...] să înceteze cu presiunile" asupra sa, iar în luna august a anului 2005, acelaşi preşedinte s-a plâns public de Sorin Roşca Stănescu că acesta l-ar fi ameninţat, într-o convorbire

[120] Cosmina Fernoagă, *Gerontocraţia „salvează Academia"*, „Ziua de Cluj, nr. 172, 19 mai 2005, p. 3.

[121] Vezi: Iulian Comănescu, *Cât de patroană e Anna Maria Tinu la „Adevărul"?,* „Evenimentul zilei" – online, 23 martie 2005.

[122] „Informaţi pe căi neştiute de noi şi dând dovadă de un fair play care ne-a mai înseninat, preşedintele Traian Băsescu, premierul Călin Popescu Tăriceanu, preşedintele PSD Adrian Năstase ne-au sunat ca să ne asigure că nu au nici un amestec în ceea ce ni se pregăteşte, că nu doresc în nici un caz distrugerea Adevărului şi că dacă pot să dea o mână de ajutor o vor face fără să ezite. În schimb, în propria noastra breaslă, ziare compuse din carnivore mici, dar feroce, au început să urle a pradă simţind mirosul sângelui ca atunci când a murit Dumitru Tinu. Şi, totusi, unde-i jigania care ne poartă sâmbetele? În sfârşit, acum ştim. Ea aparţine speciei despre care Vintilă deratizatorul, superbul personaj al lui Marin Preda, spunea ca «sare la coaie şi la piept». Este un guzgan rozaliu, alb în cap de câtă brânză de furat a-nfulecat. Răspunde la un nume de fiinţă umană, Viorel, numele de familie fiind cunoscut ca substantiv comun: hrebenciucul" (Cristian Tudor Popescu, *Atacul guzganului rozaliu*, „Adevărul" – online, nr. 4576 din 21 martie 2005).

[123] Mihaela Suciu, *Demisii în bloc la cotidianul Adevărul*, „Jurnalul naţional" – online, 23 martie 2005.

telefonică din 28 mai 2005, cu „băgarea" lui în cerneala tuturor ziarelor pe care le controlează, pentru a-l termina, deoarece ar fi ordonat arestarea lui Dinu Patriciu, de la liberali[124].

După cele întâmplate în 2004–2005, „scandaluri, demisii şi reorientări pe piaţa mass-media din România", un jurnalist de seamă (Ion Cristoiu) constata o „trecere de la presa grupată în jurul unor lideri de opinie către presa funcţionărească, condusă mai ales de şurubari, de jurnalişti fără dimensiune, care nu ridică nici o problemă patronatului"; după el, s-a ajuns „în faza în care publicaţiile nu mai trăiesc nici din tiraj, nici din publicitate, ci din altceva", din „subvenţii de la stat şi din bani daţi de patroni", iar „câtă vreme presa e a cârnăţarilor, ea va fi tot politică, pentru că au tot interesul să o menţină aşa şi, dacă nu va muri, cel puţin nu va mai interesa"[125].

Aşadar, sluţirea presei nu conteneşte şi puterea acesteia nu-i egala celorlalte 3 puteri de care este aşezată adesea, decât dacă e în cârdăşie cu ele. Cum spunea cineva, „Cei pentru care libertatea presei e egală cu libertatea câinelui învăţat în lesă au priceput atât: ori o cumpăr, ori o controlez, ori o şantajez, ori o ameninţ"[126]. Trist, dar adevărat!

În *presa aservită* poţi găsi, ca şi în alte domenii ale vieţii sociale, tot felul de oameni, de la impostori şi ipocriţi la personalităţi autentice.

După 16 ani de directorat în televiziunea publică germană, cunoscutul jurnalist Jurgen Emig a fost concediat şi apoi arestat de poliţie, fiind acuzat de *Procuratura anticorupţie* din Frankfurt că, „de la începutul anilor '90, reporterul încasa pe sub mână sume frumuşele de la firmele ale căror publicitate le plasa – ilegal – în emisiuni de sport. Soţia sa, proprietara unei agenţii de relaţii publice, se ocupa de achiziţia clienţilor [...] Cine nu accepta să plătească şpagă nu era difuzat"[127].

4. PREVENIREA ŞI COMBATEREA MITEI

Lupta împotriva mitei începe cu promovarea unor precepte morale în acest sens, atunci când *statul* (cu instituţiile sale) şi/sau *societatea civilă* sunt dominate de demnitate. Altfel, asemenea precepte sunt precum nişte roţi de maşină pe un carosabil pe care ele prind sau patinează după cum e vorba de piatră sau zăpadă.

Morala presupune percepţie, voinţă şi trăire adecvată. Or, câtă vreme condiţiile de existenţă ale individului sunt inadecvate, mita şi alte fenomene sociale negative nu pot fi evitate şi cu atât mai puţin eradicate doar cu slogane.

---

[124] „T. Băsescu a dezvăluit, în sfârşit, numele «şantajistului»" (**** "Ziaristul care m-a sunat a fost Sorin Roşca Stănescu"*, „România liberă" – online, 23 august 2005).

[125] Mihaela Suciu, *Patronii „cârnăţari" distrug presa*, „Jurnalul naţional" – online, 29 martie 2005.

[126] Claudiu Săftoiu, *Descuscrirea presei de politică*, „Jurnalul naţional" – online, 23 martie 2005.

[127] „Şefi de producţie concediaţi şi jurnalişti arestaţi" (Manola Romalo, *Scandal la televiziunea publică germană*, „România liberă" – online, 23 august 2005).

În opoziție cu educația, ca măsură de luptă împotriva mitei, văd a se afla măsura pedepsirii celor ce săvârşesc acte de mită, măsură exacerbată de toți cei care în istorie au încercat şi reuşit, de obicei, să perpetueze cauza generală a mitei şi a atâtor alte efecte negative: *dominarea socială a omului de către om* – a copilului de către părinte, a elevului şi studentului de către cadrul didactic, a militarului de către comandant, a angajatului de către angajator, a guvernatului de către guvernant şi, de ce nu, a „prostului" de către fariseu.

Mita se consideră a fi o *infracțiune* şi se pedepseşte pretutindeni în lume, deşi cu mită rezolvi mai repede şi mai ieftin multe lucruri, ceea ce face ca nu toată lumea să subscrie la reglementări sau orice reglementări împotriva ei, iar atunci când nu are încotro, la aplicarea reglementărilor în vigoare, decât, vorba avocatului, cu circumstanțe atenuante, pe care cei ce împart dreptatea le folosesc din plin, când vreau.

Un fel sau altul de opoziție față de pedepsirea mitei, dacă nu în general, atunci de la caz la caz, îmbracă forma unor voci singulare sau comune, precum cele din Parlamentul României, în ziua de 22 iunie 2005, când deputații şi senatorii s-au *bălăcărit*, printre altele, pe tema corupției, din care face parte şi *mita*. Prin luările de cuvânt, membrii puterii şi cei ai opoziției s-au întrecut a se învinovăți reciproc, folosind etichetări specifice când luptei de clasă, când democrației triviale, iar prin voturile pe care le-au dat aceştia au demonstrat că nu au învățat încă mare lucru din istoria luptei împotriva ei[128].

Revenind la prevenirea şi combaterea mitei prin mijloace legale, la noi *mituitorul* se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 5 ani, dacă nu e constrâns să mituiască de către cel mituit sau dacă nu denunță fapta înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat pentru infracțiunea săvârşită; *mituitul* se pedepseşte cu închisoare de la 3 la 12 ani, respectiv, la 15 ani, dacă are atribuții de control, cu interzicerea unor drepturi şi cu confiscarea obiectului mitei sau plata echivalentului lui, în caz că respectivul obiect nu se mai găseşte.

Statele Unite ale Americii îşi pedepsesc cetățenii chiar şi pentru anumite fapte de mită săvârşite de ei în străinătate.

În acest sens, legea americană – *Foreign Corrupt Practices Act* (FCPA) „consideră ca fiind un delict plata unei mite al cărei scop este să determine beneficiarul acesteia să abuzeze de poziția sa oficială pentru a facilita pe nedrept câştigarea unei afaceri de către plătitor sau de către cei pe care îi reprezintă plătitorul", iar „Astfel de practici includ acte săvârşite de corporații, firme, reprezentanți autorizați, directori, angajați ai unor întreprinderi, agenți, acționari care acționeaza în numele unor firme şi corporații ascunse, precum şi acte săvârsite de toți intermediarii străini şi locali în numele corporațiilor americane. Pedepsele pentru încălcarea acestei legi includ sentințe cu închisoarea până la 5 ani şi diverse amenzi de până la 2.000.000$". De asemenea, sunt prevăzute şi „amenzi penale a căror valoare poate să fie de până la două ori mai mare decât câştigul brut al acuzatului sau pierderea brută a celuilalt, precum şi alte sancțiuni civile diverse".

[128] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=5894&idm=2&idl=1 (24.08.05).

Potrivit altor legi americane, se pedepsesc penal şi cei „care conspiră cu sau care îi ajută cu buna ştiinţă (complici) pe cei care încalcă legea [...], chiar şi după ce s-a comis infracţiunea".

În schimb, legea americană „privind actele de corupţie în străinatate nu se referă şi la plăţile de «ungere» pentru executarea sau urgentarea acţiunii guvernamentale curente" [129], în vreme ce la noi şi asemenea gesturi se pedepsesc.

Lupta cu *mita* a fost şi continuă să fie grea, atât pe plan naţional, cât şi internaţional. Pentru a face însă această luptă mai eficientă, atunci când se vrea şi unde se vrea, se practică jocul numit *dilema prizonierului*. „Doi escroci au fost prinşi şi sunt interogaţi. Dacă unul dintre ei aduce probe împotriva celuilalt, atunci el beneficiază de o sentinţă redusă, dar partenerul lui va fi condamnat în mod sigur. Luaţi împreună, ei se descurcă mai bine dacă rămân loiali unul faţă de celălalt, dar fiecare, separat, poate profita de pe urma partenerului. Atunci când eşti confruntat cu o tranzacţie individuală, poate fi raţional să trădezi; într-o relaţie de durată, merită însă să fi loial"[130]. Drept urmare, în cazul nostru, s-a dispus că „Mituitorul nu se pedepseşte dacă denunţă autorităţii fapta mai înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat pentru acea infracţiune"[131], iar un asemenea denunţ se poate fabrica şi se fabrică aproape oricând.

Lupta împotriva mituiţilor şi a mituitorilor prin măsuri punitive este mai eficientă decât cea prin măsuri educative, dar departe de a fi suficientă, câtă vreme ea se caracterizează printr-o criză profundă şi de durată. Împreună cu lupta împotiva altor fapte de corupţie, ea seamănă, cum spunea cineva, cu o încercare de a înlătura „o invazie de lăcuste lovindu-le una câte una cu pliciul".

Pornind de aici, de la ineficienţa luptei prin măsuri educative şi mai ales punitive împotriva mitei şi a altor fapte de corupţie, se consideră că „singurul leac eficient pentru relele economiei româneşti" ar fi piaţa şi nu statul[132].

Într-adevăr, *statul* are de când lumea metehnele lui. Până acuma el s-a dovedit a fi principalul artizan şi apărător a ceea ce aminteam mai sus, al dominării sociale a omului de către om, iar din acest punct de vedere *piaţa* poate fi o soluţie, dar complementară şi nu alternativă. Cu „mai puţine rânduieli şi mai neschimbătoare" sau cu „Jos ghişeele" din cauza numărului mare „de avize şi stampile necesare fiecărei iniţiative" riscăm să ajungem într-o junglă mai mare decât e piaţa şi societatea acuma. Ceea ce acuma ia angajatul fără voia angajatorului atunci va lua angajatorul sub forma unei diferenţe de preţ, şi nu numai!

---

[129] http://www.usembassy.ro (21.11.2004).

[130] Anatol Rapoport şi Albert M. Chammah, cu colaborarea lui Carol J. Orwant, *Prisoner's Dilemma: A Study in Conflict and Cooperation*, Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, 1965, apud George Soros, *Criza capitalismului global. Societatea deschisă în primejdie*, Edit. „Polirom.ARC", Iaşi, 1999, p. 84–85.

[131] *** *Codul penal al României*, ..., art. 255.

[132] „Piaţa este singurul leac eficient pentru relele economiei româneşti. Statul nu poate fi un instrument eficient de luptă împotriva corupţiei. A-l considera ca atare, înseamnă să punem lupul paznic la oi. Iar el ne va mângâia pe creştet, încotoşmănat în blană de oaie" (Varujan Vosganian, *op. cit*.).

5. CÂTEVA CONCLUZII

Mita este un *fenomen*: a) atât ca faptă de luare de mită (de către funcţionarul „care, direct sau indirect, pretinde ori primeşte bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase sau nu o respinge, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri") sau ca faptă de dare de mită (de către cel care, fără a fi constrâns de mituit, promite, oferă sau dă „bani ori alte foloase, în modurile şi scopurile arătate"); b) cât şi ca număr mai mic sau mai mare de fapte de luare şi de dare de mită în cadrul unei colectivităţi umane.

Numărul faptelor de mită diferă în timp de la o zonă geografică (sat, comună, oraş, judeţ, ţară etc.) la alta, de la un domeniu de activitate socială (politică, justiţie, poliţie, sănătate, învăţământ, cultură, presă etc.) la altul şi de la o formă (publică, privată) şi nivel de organizare (de execuţie, de conducere) a unei asemenea zone şi/sau domeniu la altul.

Pe baza numărului şi amplorii faptelor de mită se pot face diferite ierarhizări (ale ţărilor, ale domeniilor de activitate socială etc.) şi caracterizări (generale şi sectoriale) ale mitei ca fenomen social.

Mita este un fenomen social negativ şi periculos. Periculozitatea faptei din care constă *ea* (mita) este funcţie, printre altele, de: a) calitatea autorului respectivei fapte, cea de mituit sau de mituitor; b) poziţia socială a autorului faptei de mită (lider de partid politic, parlamentar, ministru, magistrat, poliţist, primar, director, şef de serviciu, personal de execuţie, om de rând etc.); c) amploarea foloaselor care se promit/cer, oferă/acceptă ori se dau/primesc de către participanţii la fapta de mită.

Ca fenomen social periculos, fapta de mită se pedepseşte, peste tot în lume, doar că în mod diferit. La noi, regula de bază este că mituitul se pedepseşte mai aspru decât mituitorul; făcând abstracţie de circumstanţele agravante şi atenuante care se acordă, pedepsele pentru mituit sunt mai mari decât pentru mituitor. Însă, în opinia mea, există destule cazuri în care raportul ar trebui să fie cel puţin de egalitate. *Mai întâi*, mă gândesc la mituitul constrâns de mituitor „de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri", după care mituitorul îi „aruncă" mituitului ceva foloase, uneori în văzul lumii, pentru a tăcea din gură, la nevoie. *Apoi*, mă gândesc la mituitorul care oferă anumite foloase mituitului pe care totodată îl denunţă, transformându-se în unealtă a autorităţii, care-i oferă, amoral, protecţie totală.

Mita are numeroase cauze, unele subiective (precum lăcomia sau dorinţa de răzbunare), iar altele obiective (precum sărăcia). Însă, se cunosc destule cazuri în care mita înfăptuită din motive (relativ) obiective este mai aspru pedepsită decât mita înfăptuită din motive subiective. Bunăoară, în vreme ce amărâţii care mituiesc un conductor de tren pentru că nu au bani de o pâine, sunt pedepsiţi cu ani grei de puşcărie, alţii, care dau ca mită sume „frumuşele" de bani, vagoane de alcool sau baxuri se ţigări abia dacă sunt cercetaţi în scopul de a vedea că sunt sau nu sunt

„vinovaţi" şi, de regulă, ies „basma curată" din încurcătură, confirmându-se parcă faptul că pentru anumiţi factori de răspundere asemenea cazuri sunt mai rentabile, decât cele dintâi. Mita cuprinde toate etajele piramidei sociale, iar deosebirile de bogăţie spirituală şi materială prea mari şi rapide sporesc injustiţia justiţiei, fac mai puţin eficientă lupta acesteia împotriva mitei şi a celorlalte fapte de corupţie.

Justiţia-i un fel de *ciomag* pentru cel ce nu ascultă de *vorbă bună*. Pentru cine ascultă de aşa ceva, ea este doar un „difuzor" social de cunoştinţe teoretice şi practice, pe care le împrumută şi *educaţia*, inclusiv în privinţa mitei, contribuind la formarea unei personalităţi individuale şi colective avansată, creatoare, progresistă şi nu mistică, fatalistă, pasională ori retrogradă. Prin educaţie exercităm o anumită influenţă asupra unui om, de regulă de la vârsta de copil, şi putem face asta în sensul degradării (dobândirii unor dizabilităţi, egoismului, urii, răzbunării, uciderii, hoţiei, poftei de câştig necinstit, spiritului de gaşcă, perversiunii sexuale, concubinajului etc.) sau al dezvoltării (fizice şi spirituale) lui. Din păcate, însă, educaţia zilelor noastre oferă prea multe iluzii şi motive de rătăcire, iar democraţia, îndeosebi cea juridică, prea multe decepţii.

În sfârşit, pe lângă *justiţie* (în care „profesia de legiuitor, deşi una dintre cele mai vechi, n-a reuşit încă să se impună lumii moderne") şi *educaţie*, o modalitate de luptă eficientă, singurul *leac*, chiar, împotriva *corupţiei* şi, în acest context, implicit *a mitei* s-a considerat şi se consideră a fi *piaţa*.

La noi, din anul 1990 încoace, *apologia pieţii* a fost marcată de *desfiinţarea* cu orice preţ, *á la Stan şi Bran*, a fostului sector socialisto-comunist din economie. Drept urmare, acuma avem o altă piaţă, dar şi mită şi alte fenomene de corupţie[133], aproape *cât duce ... carul*, în ciuda a numeroase cazuri de prindere şi pedepsire a vinovaţilor, mai ales la sfârşituri şi începuturi de stăpâniri politice locale şi centrale.

Cunoaşterea mitei ca faptă complexă şi ca fenomen de amploare este necesară şi binevenită pentru toţi cei care luptă împotriva ei, fără a se mânji cu ea, decât obligaţi de împrejurări. În drumul unei asemenea cunoaşteri, studiul de faţă se vrea a fi un mic pas, în ciuda unor limite ale lui de dimensiune, de autenticitate a informaţiilor, de interpretare a datelor, de limbaj folosit[134] şi de alte pretenţii ale cititorului interesat în domeniu.

Adaos

Din motive lesne de înţeles, precum injustiţia justiţiei sau autoritatea prea mare a unui individ, lumea discută de numeroase cazuri mai vechi şi mai noi de *mită*, atât pe plan intern (naţional), cât şi pe plan extern (internaţional).

☻ Pe *plan naţional*, presa a semnalat şi continuă să semnaleze atâtea cazuri de mită încât fenomenul îi sperie şi pe străini. La un moment dat, un parlamentar european (pe nume Arie Oostlander) spunea (la 21 ianuarie 2004) că am ajuns la o *corupţie înspăimântătoare*, dar în loc de a

[133] „În faţa sumelor mari de bani oferite cu titlu de mită, sistemul politic, economic şi cel juridic s-au dovedit a fi vulnerabile, mai ales în ţările aflate într-o perioadă a economiei de tranziţie" (Gheorghe Mocuţa, *op. cit*., p. 47)

[134] „Vorba fără glume pare ca bucata fără sare" (*** *Proverbe româneşti*, Edit. Minerva, Bucureşti, 1984, p. 301)

ne ajuta prin nominalizarea celor responsabili de acest lucru el a cerut Comisiei de Afaceri Externe a Parlamentului European să suspende negocierile de aderare a noastră la Uniunea Europeană.

Într-adevăr, pentru a proba amploarea unui asemenea fenomen sunt suficiente câteva nominalizări de mită la poliţişti[135], şefi de secţii penale din tribunale judeţene[136], consilieri judeţeni pe diferite probleme de administraţie[137], funcţionari în serviciile de gospodărire comunală[138] etc.

☻ Pe *plan internaţional*, presa a vorbit de *Mita lui Sadam*, constând în sute de milioane de barili de petrol folosite pentru a recompensa sute de personalităţi, partide politice şi chiar biserici din zeci de state (cum ar fi: Africa de Sud, Arabia Saudită, Belarus, Brazilia, Bulgaria, Canada, China, Cipru, Egipt, Filipine, Franţa, Italia, Marea Britanie, Panama, Qatar, România, Rusia, Slovacia, Spania, Statele Unite, Turcia, Ucraina, Ungaria), care l-au susţinut şi care au ignorat gropile comune şi suferinţa poporului irakian, iar printre aceste personalităţi „figurează cel puţin doi premieri şi doi miniştri de Externe, politicieni cu rang înalt, ziarişti şi rude apropiate ale unor miniştri şi şefi de stat”[139]. Din România, în lista publicată de cotidianul irakian *Al Mada* au apărut „Partidul Muncitoresc Român cu 5,5 milioane barili (192,5 milioane dolari) şi firma Bulf Drilling, cu 1 milion de barili”[140].

☻ Nu de multă vreme, presa de la noi a preluat, din presa străină, relatări privind mai multe interogatorii la care a fost supus premierul israelian – Ariel Sharon, în legătură cu diverse acuzaţii de corupţie, printre care una de mită de vreo 3 milioane de dolari pentru a facilita, pe vremea când era ministru de externe, autorizaţii necesare realizării de către un compatriot a unui proiect imobiliar pe o insulă elenă[141].

☻ În Polonia, vânzarea unei firme-gigant din sectorul petrolier către Lukoil, mastodont rus prezent şi în România, a fost asociată cu o *mită* cam de 5 milioane de dolari vărsaţi de ruşi în visteria Ministerului polonez al Economiei şi Finanţelor, mită de care „Documente ale serviciilor secrete poloneze arată” că n-ar fi fost străin nici chiar preşedintele Alexandr Kwasnievski, ajuns cel mai popular politician în ţara lui[142].

☻ „Există ţări în care «tips»-ul (bacşişul) nu este doar o opţiune, ci chiar impus de lege. «În Franţa, legea impune plata serviciului, 12% din valoarea notei de plată reprezentând bacşişul. Au fost chiar procese pentru că patronii au decis să folosească această sumă în alte scopuri. Salariaţii şi-au câştigat dreptul în instanţă», povesteşte Dan Chişu, proprietarul restaurantului «Esperanto». În SUA, procentul plătit pentru serviciile primite este impozabil”[143].

---

[135] În acest sens, a se vedea, de pildă: D. Vulcan, *Locţiitorul de la «Paşapoarte», arestat de PNA pentru şpagă*, „România liberă”, nr. 4269 din 3 aprilie 2004, p. 1.

[136] În acest sens, a se vedea, de pildă: *cazul* lui Viorel Burzo, de la Cluj; *cazul* lui Mihai Viorel de la Bihor (Violeta Fotache, *Judecătorul Mihai Viorel a cerut 150.000 de mărci germane – mită pentru o eliberare din arest*, „Adevărul”, nr.4222 din 29 ianuarie 2004, p. 1 şi 10).

[137] În acest sens, a se vedea, de pildă: *cazul* lui Nistor Ioniţă, din cadrul Consiliului General al Municipiului Bucureşti (Miruna Pasă, *Reţinut pentru trafic de influenţă*, „Jurnalul naţional”, nr. 3303 din 24 martie 2004, p. 3).

[138] În acest sens, a se vedea, de pildă: *cazul* lui Marcel Ciobotaru, din cadrul Primăriei Bârlad (G. Doboş, *Funcţionar al Primăriei Bârlad, condamnat penal după ce a „vândut” o casă naţionalizată*, „Adevărul”, nr. 4279 din 5 aprilie 2004, p. 15).

[139] „ Ziarul clujeanului”, nr. 199, anul II, 27 ianuarie 2004, p. 8.

[140] *** *Mituiţii lui Saddam*, *numai lume bună: Jirinovski, Arafat, Pasqua*, „România liberă”, nr.4213 din 29 ianuarie 2004, p. 5.

[141] A se vedea, de pildă: M. Ş., *Sharon, interogat din nou pentru corupţie*, „Adevărul”, nr. 4229 din 6 februarie 2004, p. 9.

[142] Irina Cristea, *Corupţia îşi arată iar colţii în Polonia*, „Jurnalul naţional”, nr. 3485 din 25 octombrie 2004, p. 15.

[143] Irina Cobuz, *Bacşişul, legea nescrisă*, „Jurnalul naţional”, nr. 3368 din 10 iunie 2004, p. 22.